

DOKLE JE KAJ PRODRO
NA ČAKAVSKO PODRUČJE?

Riječ je o kajkavskom prodoru iz središnjih prostora hrvatske kajkavštine u pravcu jugozapada. Isključuje se dakle iz naslovnog pitanja pokajkavljivanje čakavskih područja u Gorskom kotaru i Istri koje je prouzročeno drugim utjecajima.

Već je Rešetar upozorio da je ovaj problem neistražen napisavši u svom poznatom radu o čakavštini i njezinim granicama: »Der kaj-Dialekt, oder wenigstens seine, möchte ich sagen, Avant-garde, nämlich das kaj selbst, weit tiefer nach Süden dringt, als man bisher annahm.«¹ Ta kajkavska avangarda u svom je pohodu na čakavski jug praćena i drugim kajkavskim elementima. Neki su od njih postupno posustajali i mnogi nisu doprli do ruba koji je konačno odredila sama upitno-odnosna zamjenica. To je pak prouzročilo mnoga neslaganja oko utvrđivanja čakavsko-kajkavskih međa. Nakon Rešetara, koji je iznio tvrdnju o čakavsko-kajkavsko-štokavskoj tromedi kod Popović-Brda,² te Strohala, prema kojem se u karlovačkom kotaru »govori kajkavštinom ili bolje nekom smjesom kajkavštine i čakavštine« u kojoj je čakavština jača,³ i Milčetića, koji polemizirajući o dijalekatskoj pripadnosti stativskoga govora kategorički tvrdi da je on čakavski i samo »natrunjen njekim kajkavskim i štokavskim elementima«,⁴ najčešće se kao čakavsko-kajkavska međa prihvaćala crta koja kraj u luku rijeke Kupe dijeli na veći, sjeveroistočni — kajkavski dio (Jurovo, Buhnjarci, Kamanje, Ozalj, Hrašće, Netretić, Stative, Jelsa, Zadobarje) i manji, jugozapadni — čakavski (Ribnik, Rosopajnik, Prilišće).⁵ To razgraničenje nije provedeno po čvrstim i ja-

¹ Milan Rešetar, *Die Čakavština und deren einstige und jetzige Grenzen*, »Archiv für slavische Philologie«, 1899, str. 178.

² M. Rešetar, *Der štokavische Dialekt*, Wien, 1907.

³ Rudolf Strohal, *Jezične osobine u kotaru karlovačkom*, Rad. knj. 146., str. 78.

⁴ Ivan Milčetić, *Je li stativsko narječje kajkavsko?* — »Nastavni vjesnik«, II, 1894, str. 94—96.

⁵ Vidi dijalekatske karte u *Hrvatskom dijalektološkom zborniku*, I, 1956. i u djelu Pavla Ivića: *Die serbokroatischen Dialekte, Ihre Struktur und Entwicklung*, I, 'S Gravenhage, 1958.

snim kriterijima te, bez obzira da li je criterium divisionis akcent ili što drugo, cijepa isto govorno područje na dva dijalekatski različita tipa (npr. Ribnik i Netretić ili Ribnik i Jurovo). Dijalekatske karte Dalibora Brozovića i Božidara Finke,⁶ noviji dijalektološki radovi⁷ i vlastita istraživanja govora između Žumberka, Kupe, Dobre, Mrežnice i Korane⁸ potakli su me da u *Pregledu gramatike hrvatskosrpskog jezika* sporno područje označim kao zasebnu dijalekatsku jedinicu — čakavsko-kajkavsku.⁹ Time, međutim, nisu riješene sve nedoumice niti su izbjegnute sve teškoće sigurnog razgraničavanja.

Da bi se uklonile postojeće dileme i nejasnoće, trebalo bi odgovoriti na neka važna pitanja: 1. Dokle je kaj prodro na čakavsko tlo? 2. Dokle se nekoć čakavsko tlo prostiralo prema sjeveru? 3. Koje su interferencije dvaju narječja rezultat migracija? 4. Koliki su i kakvi utjecaji s juga štokavski a sa sjevera kajkavski, belokrajinski? Ovdje bih se ograničio samo na prvo pitanje, nastojeći ujedno pokazati kako su prodor upitno-odnosne zamjenice pratile i neke druge istaknutije kajkavske crte.

Odgovarajući na to pitanje želim naprije geografski odrediti tlo o kojem je riječ. Isključujem naime područja kamo je čakavština doprla seobama (kajkavski ikavski trokut između Sutle i Save) kao i ona područja na koja je kajkavština prodirala sa slovenske strane (Vivodina, Severin na Kupi) i prenošena seobom (Vukmanić, Knez-Gorica). Izuzimam i one kajkavske govore gdje bi tek trebalo istražiti da li su se razvili na čakavskoj osnovici (Draganić, Krašić, Rečica, Kovačevac). Kako je za žumberačko područje zasad teško ustanoviti koji su današnji čakavsko-kajkavski govori starinački, a koji doseljenički, pratit ću napredovanje kajkavskih crta na tlu južno od Žumberka.¹⁰

Šireći se od svoga političkog, kulturnog, upravnog i crkvenog središta, tj. iz Zagreba, *kaj* je potisnuo *ča* na cijelom potezu: Pribić — Ozalj — Ribnik — Novigrad — Dubovac — Belaj — Zvečaj — Bosiljevo — Barilović — Ogulin. Na tom se području zamjenica *ča* održala samo u Vukovoj Gorici (a u Žumberku samo u Kalju i pripadnim selima). Navodeći stare utvrđene feudalne gradove kao istaknute točke na putu zamjenice *kaj* u dubinu čakavskoga teritorija neizravno sam naveo i razloge tog napredovanja. To su zrinško-frankopanski gradovi u kojima

⁶ U leksikonu Stjepana Babića: *Jezik*, Panorama, Zagreb, 1965.

⁷ Osobito: *Karlovački govor* Božidara Finke i Antuna Šojata, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 3, 1973.

⁸ Vidi: Stjepko Težak, *O rezultatima dijalektoloških istraživanja u okolici Karlovca*, Ljetopis JAZU, knj. 62, str. 418—424 (1957) i *Izvještaj o istraživanju govora između Korane i Mrežnice*, Ljetopis JAZU, knj. 63, str. 456—458 (1959).

⁹ S. Težak — S. Babić, *Pregled gramatike hrvatskosrpskog jezika*, *Dijalektološka karta čakavskog narječja*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

¹⁰ Uz već navedene radove o čakavsko-kajkavskim govorima ovoga područja vidi i ove: Ivan Brabec, *Sjeveroistočni akavci*, Ljetopis JAZU, knj. 71, 1966; P. Skok, *Mundartliches aus Žumberak (Sichelburg)*, »Archiv für slavische Philologie«, 32, 1911. i Novi prilozi proučavanju govora žumberačkih čakavaca, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1, Zagreb, 1956; R. Strohal, *Osebine današnjega stativskoga narječja*, *Izviješće Velike realne gimnazije u Rakovcu za god. 1887—1891*; Vida Barac — Božidar Finka, *O prikupskim govorima oko Vukove Gorice*, Ljetopis JAZU, knj. 71 (1966).

se, sudeći po djelima ozaljskoga književnog kruga i po relevantnoj arhivskoj građi, *kaj* počeo udomaćivati već u doba posljednjih Zrinskih i Frankopana. Kad su nakon neuspjele urote zrinško-frankopanski gradovi prešli u ruke njemačkih i mađarskih feudalaca, Paradeisera, Herbersteina, Bathynija i drugih, *ča* više nije bila gospodska riječ i povlačila se dublje u udaljenija i zabitnija sela koja nisu bila u tako čestom i izravnom dodiru s brojnim kaštelanima, porkulabima, pisarima, činovnicima i slugama, mahom kajkavcima bilo po podrijetlu bilo po školovanju i književnojezičnoj naobrazbi. Ne treba pri tom smetnuti s uma da su ti gradovi odoljeli svim turskim naletima i da su za vrijeme svake turske navale postajali utočišta dijelu okolnoga pučanstva. Sličan su jezični utjecaj izvršili i veliki urbani centri poput Karlovca i Ogulina, a kasnije i manji, poput Duge Rese, u kojima je građanski sloj vrlo lako prihvatio *kaj* kao otmjeniju riječ administracije, sudstva i crkve, osobito u doba prevlasti kajkavske književne riječi u 18. i početkom 19. stoljeća.

Nisu, međutim, istu sudbinu imale i riječi složene sa zamjenicom *ča*, odnosno *kaj*. Tako se npr. uz *zakaj* (*zakej*) već u luku rijeke Kupe, u ribničkim i stativskim govorima, u značenju upitnoga priloga sve češće čuje *zač*, a kao uzročni veznik pojavljuje se gotovo samo *zač*. U ozaljskom se govoru u toj službi upotrebljava neka vrsta kontaminacije kajkavskoga *zakej* i čakavskoga *zač*, tj. *zak*. Dalje pak prema jugozapadu *zač* je sve frekventnije, a s njime i *nač*, *poč*, *vač* (pored *zaš*, *poš* i novijeg *zašto*, *pošto*). *Nikaj* i *nikej* u značenju *ništa* u pravilu se ne pojavljuje u označenim krajevima, nego se govori *niš* ili novije *ništa*. Proširenija je ta zamjenica u značenju *nešto*, ali je u južnim i zapadnim selima ovoga područja češće *ništo* nego *nikaj* ili *nikej*.

Ustrajniji su pratiloci zamjenice *kaj* neki drugi leksički kajkavizmi koji dopiru i do krajnjih rubova, tj. do Desmerica i Zagorja kraj Ogulina: bantovati, beteg, cug, čez, dečko (dečko), fara, firunga, ganak, kiklja, kupica, landrati, lasi (u značenju kosa), melja, plac, rubača, škvorac, ugorak i dr., ali to će pokazati u određenoj mjeri priloženi rječnik, pri čem valja imati neprestano na pameti da je teško neku tzv. tipičnu kajkavsku riječ (npr. hiža) proglasiti nečakavskom kad je susrećemo i u nizu čakavskih govora.¹¹

U izgovoru suglasnika nema izrazitih kajkavizama. Zanimarljivi su izuzeci govori Bubnjaraca, Donjeg i Gornjeg Bukovca i Graca, u kojima nema dviju afrikata *č* i *ć*, nego se izgovara jedna, srednja: *č̣*. U Bubnjarcima i Bukovcu to je utjecaj susjedne Vvodine i Bele krajine, a u Gracu gradske karlovačke kajkavštine.

Kajkavski odraz starog prijedloga *vъ*, tj. *v* i *vu*, imaju govori Pribića, Vrhovca, Podbrežja, Ozlja, Hrašća, Jaškova i Mahićna. Dalje se taj refleks isprepliće s čakavskim *va* (Žakanje, Ribnik, Rosopajnik) ili čakavsko-štokavskim *u* (Kunići, Netretić, Stative, Hrnetić). Karlovcu na jug i zapad *vu* nestaje, a preteže *u* uz sporadično *va*. U Prekrižju je samo *u*.

¹¹ Usporedi npr. priloženi rječnik s rječnikom u radu Milana Mogaša; *Današnji senjski govor, Senjski zbornik*, II, Senj, 1966.

Protetično *v* u primjerima *vujac*, *vulje*, *vura*, *vuho* (*vuvo*), *vučiti* proteže se po cijelom području do Desmerica i Zagorja (uključivši i Ogulin), mada ne s jednakom frekvencijom u svim riječima.

Menum (*tebum*, *sebum*) čuje se od Pribića preko Vrhovca, Ozlja, Mahićna, Karlovca (Hrnetić, Gornje Mekuše, Kobilić), do sela uz Koranu (Zastanje, Barilović, Siča, Lučica). U nekim se selima (naročito oko Dugo Rese) isprepleće *menum* i *manum*. Inače od Ribnika preko Stativa i Bosiljeva do Ogulina govori se *manum*.

Kajkavizmi *crkva*, *melin* i *Vuzam* (*vuzmenka*) čuju se na području Pribića, Vrhovca, Ozlja, Hrašća i Mahićna. Dalje na jugozapad i jug govori se *crkva*, *malin* i *Vazam*. To vrijedi i za prekriško područje na sjeveru.

Metatonijski dugosilazni naglasak mjesto kratkosilaznoga prema pravilima koja je utvrdio S. Ivšić prevladava na vrhovačkom i ozaljskom području.¹² Gotovo je jednako česta metatonija u Gornjem Mekušu i Kobiliću (pokosila, požela, iskopāla, ubila, podojila). Na većem dijelu ovog područja metatonija se održala u riječima tipa: grīšnik, govēdina, želūdac, č(e)rīšnja, komūška, pāžulj, košāra, kōža, pōtriba, orāci, bogāti, niki, u instrumentalu imenica ž. r. (cēstum, cūricum), zamjenica mēnum, mānum, nāmi, vāmi, u prezentu glagola tipa vidim, čūjem, kupūjem i u sintagmi u lōzu, v lōzu. Ta metatonija je rjeđa u selima uz Koranu i oko Ogulina, ali i tu se može čuti sve do Zagorja: vūsница, lāstavica, mēlja, Dōbra, nōvi, vēliki, trēci, vūvo (vūho), rēbra, prez ōkan, s kōli, lājam, pametnīji, bedastiji.

Kajkavskom crtom možemo smatrati razlikovanje infinitiva i supina. Ono je živo u govorima Pribića, Podbrežja, Vrhovca, Ozlja, Hrašća, Jaškova i Mahićna. U ostalim govorima te razlike nema a infinitiv se izgovara bez krajnjega i (kōpat, pōjt, rēc). U nekim graničnim selima supostoje oba infinitivna lika, kraći i duži (sići i sić, kopāti i kōpat), ali se ne razlikuju značenjem kao infinitiv i supin (Kamanje kod Ozlja, Trošmarija, Zagorje, Ogulin).

Kajkavsku tvorbu i upotrebu futura imaju govori Pribića, Podbrežja, Vrhovca, Ozlja, Kamanja, Hrašća i Mahićna. U prekriškom govoru izmjenjuju se gotovo ravnopravno, ali ne i sustavno (dōšal buš i dōjćeš, vidil bum i vidiću). Slično je i u govorima Ribnika, Netretića, Zadobarja, Velike Jelse, Prilišća, Vukove Gorice i većine sela u neposrednoj blizini Karlovca (Zastanje, Gornje Mekuše, Kobilić, Hrnetić). Zapadnije od tih sela sve više preteže oblik s prezentom *ću*.

Znatan je broj izoglosa zajedničkih i čakavskom i kajkavskom (a u pokojem primjeru i štokavskom) narječju. Te osobine nisu rezultat kajkavskog prodora na ovo tlo. To su slijedeće jezične crte:

a) zamjena *o* > *u*

— u instr. jd. (tum cestum- s čovikum, s veslum)

— u dat. mn. (čovikum, veslum), gdje nije nastavak -em, -am ili -im

¹² Stjepan Ivšić, *Jezik Hrvata kajkavaca*, Ljetopis JAZU, 48 (1936).

- u zamjenicama: un, unaj, unakov, kulik, ovulik, tulik, unulik
- u priložima: unda, unud, unam, kuliko, tuliko, ovuliko, unuliko
- u l. l. mn. prezenta: nosimu.

Ta se zamjena provodi gotovo na cijelom području. Nestaje ili se samo sporadično čuje u rubnim selima prema štokavskom Kordunu i Lici.

b) zadržavanje skupa *čr* (črip, črivo, črv)

To je zajednička crta cijelog označenog područja, samo se u selima jugozapadno od Karlovca ne primjenjuje dosljedno: pored črip i črv govori se i crn, crljen, a oko Ogulina i crevo, što je očito štokavski utjecaj.

c) nepostojanje fonema *dž* i njegova zamjena sa *ž* ili *đ* (žep, svi-dožba, đamija)

Samo se u nekim koranskim selima može čuti *dž*, i to u posuđenim riječima, uglavnom turcizmima (npr. dželep u Mateškom Selu, konadžija u Gornjem Mekušu).

d) zamjena *dj > j* (meja, mlaji) i sekundarno *đ* (lađa)

Pored češćeg posuđe, sađe, mjestimično se čuje i arhaično posudje, sadje (Bubnjarci, Podbrežje).

e) dvoglasni izgovor vokalnog *r* (sərp, vərba)

U rubnim selima (Zagorje, Desmerice) može se čuti i štokavski izgovor vokalnoga *r*.

f) neprovođenje zemjene *l > o* na kraju sloga (rekal, selce)

g) neprovođenje sibilizacije (težaki, oblogi, duhi, mikat(i), digat(i), dihat(i))

U selima gdje nema fonema *h*: duvi, dijat.

h) desonorizacija suglasnika pred izgovornom stankom: dedt, bobp, rogk, riđé, mraz^s, nož^s

i) imenički deklinacijski sustav

Izrazitije su razlike u dativu množine m. r., gdje govori bliži kajkavštini imaju *-um* (rjeđe *-em*), a oni s više čakavskih crta *-im* i *-am* (konjum, konjem nasuprot konjim, konjam). Na štokavskom se rubu (Kejići, Mateško Selo) sporadično pojavljuje duga množina: volovi — volovim, košovi — košovim. Vokativ je u pravilu jednak nominativu, ali se na cijelom teritoriju javlja i vokativni lik s nastavkom *-e* za jd. ž. r.: Mare, koke. Taj oblik ima naglašenu izražajnu vrijednost i očito pripada čakavskoj osnovici.

i) pridjevski deklinacijski sustav

Ovdje se ističu dvije različite izoglose. Na većem dijelu ovog područja u genitivu (akuzativu) i dativu prevladavaju padežni morfemi *-ega*, *-emu*, koji mogu biti jednako kajkavski kao i čakavski. Nastavci *-oga* i *-omu* čuju se u govorima Prekrižja (Jezerine, Begovo Brdo, Čunkova i

Medvenova Draga) i nekih sela istočno od Karlovca (Kamensko, Gornje Mekuše, Kobilić, Husje, Vodostaj). U novije vrijeme osjeća se tendencija izjednačivanja dativnih, lokativnih i instrumentalnih nastavaka. Čak se gdjegdje u istoj kući može čuti: na belim konju i na belemu konju, lipim ženam i lipima ženama.

j) nestanak aorista, imperfekta i prošloga glagolskog priloga

U rubnim selima uz Koranu može se čuti i pokoji aoristni oblik (pomrišmo).

k) isprepletanje prezentskih morfema za 3. l. mn.: *-iju, -idu, -e, -eju, -edu, -u*

Na izrazitije kajkavskom području Vrhovca, Podbrežja, Ozlja, Hrašća i Mahićna nema morfema *-idu, -edu*, a ravnopravno se izmjenjuju *-iju* i *e, -eju* i *-u* (nose i nose, pleteju i pletu). U nekim izrazitije čakavskim selima češće je *-idu, -edu* (Bosiljevo, Gornje i Donje Mekuše, Kobilić, Prekrižje, Ribnik). Kraći se morfem ravnopravno čuje na svem području, a oko Ogulina mjesto *-e* češće dolazi *-u* u glagola III i IV vrste: velu, mislu.

Ima izoglosa koje danas presežu i na kajkavsko tlo, ali se ne mogu smatrati kajkavskima, nego u prvom redu čakavskima i štokavskima. Tu ide:

a) refleks nazala *q* (put, nogu)

(*I* u infiksu glagola II vrste — vrnit, maknit — koje Milčetić smatra kajkavskom crtom zapravo je autohtona crta ovoga kraja koja se proteže i na neke susjedne kajkavske (Samohor)¹³ i štokavske (Kordun)¹⁴ govore. To nije fonološka, nego morfološka pojava, koja je rezultat analogije (goniti, viditi). Jednako je i autohtona i morfološka pojava *a* u tom infiksu (vrnati, məknati) koje se čuje u Pribiću, Vrhovcu, Podbrežju, Ozlju i Mahićnu.)

b) refleks starih poluglasova (dan, tanak)

Taj štokavsko-čakavski refleks prodire i na kajkavsko područje (Samobor: maša, snaha, kadi, lahki).¹⁵ U Ozlju, Vrhovcu i Podbrežju uz *a* čuje se u određenim pozicijama i poluvokal (ə): dəska, məknał, ətəc, doɓər. I to je autohtona pojava ovoga kraja.

c) izgovor afrikata *č, ć, đ*

Izgovor je tih afrikata štokavski.

d) Šćakavizam je danas očito štokavsko-čakavska pojava. Šćakavizam govora koji se naslanjaju na Rožićevo Prigorje¹⁶ (Pribić, Vrhovac,

¹³ A. Šojat, *Govor u Samoboru i njegovoj okolici*, Rasprave Instituta za jezik, 2 (1973), *O samoborskom govoru i jugozapadnom kajkavskom dijalektu*, *Kajkavski zbornik*, Zlatar, 1974.

¹⁴ Bogdan Nišević, *Osobine govora vrgamoskog kraja, Simpozij o Petrovoj gori*, JAZU, Zagreb, 1972.

¹⁵ Antun Šojat, *navedeni radovi*.

¹⁶ Vatroslav Rožić, *Kajkavački dijalekat u Prigorju*, Rad 115 (1893), 116 (1893) i 118 (1894).

Podbrežje, Ozalj, Mahićno, Kobilić) valja također uzeti kao čakavsko obilježje jer je samo meki izgovor afrikate *č* mogao uvjetovati promjenu: $\acute{c} > \acute{s} > \acute{s}$
(lišće > lišće > liše).

d) promjena *zgj* > *đ, ž* (mjestimično > *žđ, žđ, ž*)

Ta promjena upućuje na čakavsku osnovicu, ali i na jak štokavski utjecaj. Uz najčešće grođe i grože čuje se i grožđe, grožđe, grože, grožje. Tako i: mođani, moženi, možđani, možđeni; rođe, rožđe, rožđe, rože, rože.

Napokon, u tom čakavsko-kajkavsko-štokavskom isprepletanju treba istaknuti i one crte koje se mogu smatrati samo čakavskima.

a) Na ovom se području izmjenjuju vokalni sustavi od pet fonema (Jančani, Jakovci i većina sela s dvoakcenatskim sustavom), sedam fonema (Grabrk, Zagorje), osam fonema: i, e, e, a, a, o, o, u (Kamanje) i devet fonema: i, e, e, a, a, o, o, u, ə (Ozalj, Vrhovac). Zatvoreni su vokali uglavnom u dugim slogovima, a otvoreni u kratkima, kako je opisao Božidar Finka u svom radu *Čakavsko narječje*.¹⁷

b) Osim zanemarljivih izuzetaka u nekim selima koji su već spomenuti (izgovor afrikate *č*) — konsonantski sustav ovih govora je čakavski.¹⁸

c) Ikaavsko-ekavski izgovor prema pravilima Jakubinskoga, kako su ih razvili i protumačili Meyer, Mačeki, Skok i drugi, najzapažljivija je izoglosa koja uz *kaj* povezuje sva sela od Otoka na Savi kod Bregane do Zagorja kod Ogulina.¹⁹ Nema sumnje, to je izrazita čakavska osobina, koja ovo područje u neprekinutom lancu povezuje s čakavštinom Like, Primorja i sjevernih jadranskih otoka, s književnošću i pismenošću J. Barakovića, P. Vitezovića, P. Zrinskoga i K. F. Frankopana i s govorima Gradišćanskih Hrvata.²⁰ Ima odstupanja od tih pravila, naročito u govoru Ozlja, Podbrežja i Vrhovca, gdje se mimo pravila govori

¹⁷ B. Finka, *Čakavsko narječje*, »Čakavska rič«, br. 1, 1971.

¹⁸ Usporedi u navedenom djelu B. Finke.

¹⁹ Vidi: L. Jakubinskij, *Die Vertretung des urslav. ē im Čakavischen*, »Zeitschrift für slavische Philologie«, Leipzig, 1925; M. Mačeki, *Praslow. ē w ikaavsko-ekavskih dialektach Istrji šrodkowej*, Kraków, 1929—30; K. H. Meyer, *Untersuchungen zur Čakavština der Insel Krk (Veglia)*, Leipzig, 1928; Jelka Ivšić, *Ṭ u senjskom govoru*, »Južnoslovenski filolog«, sv. 10, Beograd, 1931; Vesna Jakić-Cestarić, *Refleks jata na sjevernodalmatinskim otocima*, Radovi Instituta JAZU, knj. 3, Zagreb, 1957; J. Hamm — M. Hraste — P. Guberina, *Govor otoka Suska*, str. 23—25 i 71—75, HDZb, 1, 1956; P. Skok, *Novi prilozi proučavanju govora žumberačkih čakavaca, Ekavizmi i ikaavizmi u čakavskom govoru*, str. 223—226, HDZb, 1, 1956; M. Moguš, *Današnji senjski govor*, *Senjski zbornik*, 1966 str. 31—36; S. Težak, *Ozaljski govor* (doktorska disertacija), Zagreb, 1965.

²⁰ Vidi: I. Brabec, *Govor podunavskih Hrvata u Austriji, Hrvatski dijalektološki zbornik*, 2 (1966), str. 29—118. Usporedi i tekstove u zbirnama: Fran Kurelac, *Jačke ili narodne pjesme prostoga i neprostoga puka hrvatskoga po župah šoprunskoj, mošonskoj i željeznoj na Ugrih*, Zagreb, 1871; Martin Merčić-Vinko Žganec, *Jačkar, Hrvatske narodne jačke iz Gradišća, Čakovec*, 1964.

ikavski: *čil, dil, čina, pīna, strīla, besīda, glīto, želizo, písək, rīdək, tīsək, trīzən, lin, gnījzdo, povīsmo, lískva, mízgva, nevīsta, zvīzda* — mjesto ekavskih likova: *cel, del, cena, pena, strela, beseda, gletto, žezlo, pesak, redak, tesan, trezan, len, povesimo, leska, gnjezdo, mezga, nevista, zvezda* kako je po pravilu gotovo na svem ostalom području. Kao ikavizam, uz nevista i zvizda, pojavljuje se na zapadnom dijelu ovog područja mimo pravila još i vitar (Mrežnički Brig), a na istočnom lito (Podbrežje). Svi ti izuzeci od pravila mogu se objasniti razlozima koje je već iznio o tom problemu P. Skok govoreći o žumberačkim ikavsko-ekavskim govorima.

d) Čakavskim se obilježjem može smatrati i pretežitost komparativa tipa glaji, huji, mlaji, slaji, grji, dalji, meklji, žuci, brziji. To što se na gotovo cijelom području među starijim ljudima mogu čuti imenica vekšina (z vekšinum) i glagol vekširati se pored dubletnog komparativa vekši (uz češće veći), ne mora značiti da je nekad komparativni morfem -ši bio mnogo češći.

e) Neosporno i promjena imenica m. r. s nejednakom osnovom (Drago — Dragota — Dragotu itd., Vide — Videta — Videtu) koja je veoma živa na svom području, uključivši i Žumberak, govori o čakavskom podrijetlu ovih govora.

f) Isto se može reći i za vokativni lik s morfemom -e (Māre, kōke), a za veći broj govora ovom području i postojanje nominativnog lika s nastavkom -e u ž. r. (Mare, Ane).

g) Čakavska je osobina i isključiva upotreba kraćeg oblika prezenta glagola htjeti (ću, ćeš . . .) jednako u toničkim kao i atoničkim pozicijama, što je veoma zapažljiva karakteristika svih ovih govora (Češ it(i)? Ču. Čete sliv? Čemu.)

h) Od manje zapažljivih čakavskih crta valja spomenuti aferezu u pokaznim zamjenicama iza prijedloga (na vu njivu, na nim grmu) i danas već svedenu tek na nekoliko primjera zamjenu čnj, énj > šnj (peš-njak, bradišnjak, obršnjak). Samo u nekim sasvim zapadnim selima može se čuti: rušnik i sestrišna.

i) Čakavska je osobina i feminizacija imena blagdana: Petrova, Rokova, Vidova mjesto Petrovo, Rokovo, Vidovo. Ta je pojava češća u zapadnim krajevima (Vukova Gorica, Generalski Stol, Donji i Gornji Zvečaj), a na istoku se mogu naći samo relikti (npr. u Ozlju samo u lokativu: o Petrovi, o Vidovi).

j) Složenice *nač, poč, vač, zač* sasvim su istisnute samo s tla sjeverno od Kupe, iz sjeveroistočnog dijela luka te rijeke (Ozalj, Hrašće, Jaškovo) i iz prigradskih karlovačkih sela.

k) O prijedlogu *va* već je rečeno, kao i o zamjenici *manum* (*manom*), i imenicama *crikva, malin* (*malen, malinica*) i *Vazam*.²¹

²¹ M. Moguš, *Fonološki kriteriji za određivanje čakavskog narječja*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju, 13, Zagreb, 1973.

Ako zanemarimo razlike koje se zbog sporadičnosti, male čestote, rubne lokalizacije i manje zapazljivosti, kao periferne jezične činjenice, mogu smatrati neodlučnima za sinkronijsko utvrđivanje dijalekatskoga jedinstva, onda se nejednako široki pojas govora od Otoka kod Bregane do Zagorja u južnom zaleđu Ogulina može uzeti kao mješovito, čakavsko-kajkavsko govorno područje. Ono ima slijedeće bitne karakteristike: akavski refleks starih poluglasova, ikavsko-ekavski izgovor prema pravilima Jakubinskoga, šćakavizam (sa šakavskom podvarijantom), štokavski izgovor glasova *č, ć i đ*, sačuvan skup *čr*, nezamijenjeno *l* na kraju sloga, zamjene *o > u* (un, ženum, kulik), *dj > j, đ* (meja, lađa), protetično *v*, desonorizaciju zvučnih suglasnika pred izgovornom stankom, kontrakciju zamjenica *ki, ka, ko*, upitno-odnosne zamjenice i priloge: *kaj (kej), gdo, ki, kadi i gdi* i niz drugih zajedničkih izoleksa, izosintagma, izomorfa i izofona. Govorno područje s tim izoglosama, nastavljaajući se na žumberačke (i breganske) čakavsko-kajkavske govore, kojima je granicu opisao Ivan Brabec,²² proteže se od Pribića, Medvenove i Čunkove Drage, Begova Brda, Prekrižja, Jezerina i Lovića Prekriškog na sjeveru preko uskog pojasa koji sačinjavaju sela Grandički Brig i Škaljevica, stisnuta Krašićem i Vivodinom, u širu zonu luka rijeke Kupe. Zapadna granica te šire zone ide od Škaljevice, Zaluke i Ferenaca, gdje prelazi na desnu obalu Kupe, pa teče dalje njezinom desnom obalom obuhvaćajući kao međašna čakavsko-kajkavska ikavsko-ekavska sela: Kamanje, Brlog, Orljakovo, Bubnjarce, Jurovski Brod, Jurovo, Mišince, Zaluku, Pravutinu, Malu i Veliku Paku, Rtić, Sračak, Mošenjce, Jadriće, Stankovce, Mržljake, Bogovce, Kuniće, Lonjgare, Planinu, Jakovce, Prilišće, Spahiće, Milane, Johe i Jančane. Nakon sela Jančana ova se granica odvaja od Kupe obuhvaćajući Bosance na cesti Karlovac—Rijeka i siječe na jug obuhvativši Bosiljevo, Orišje, Tomašiće i Lešće na Dobri. Tu se čakavsko-kajkavski, ikavsko-ekavski, akavski pojas sužava oko same rijeke Dobre obuhvaćajući sela na lijevoj obali Dobre u pravcu zapada: Gorinci, Soline, Umol, Podumol, Grabrk i Trošmariju. Štokavsko Popovo Selo prekida tu liniju odvojivši Trošmariju od čakavsko-kajkavskoga Ogulina, odakle se to govorno područje uklinilo prema čakavskom Modrušu zahvativši Ogulin, Desmerice i Zagorje. Južna međa tog područja teče ovako: idući od Ogulina nakon štokavskog Otoka, čakavskih Oštarija, Čakovca, Skradnika, Kukače, Tounja i Potoka te ponovo štokavskih Gornjih i Donjih Dubrava, čakavsko-kajkavsko područje širi se od Duge Gore na desnoj obali Dobre preko Generalskoga Stola tako da prelazi Mrežnicu i zahvaća kao južna međašna sela Kejiće, Mateško Selo, miješani štokavski i čakavsko-kajkavski Marlovac. Od Lučice granica teče Koranom prema sjeveru (Cerovac, Žabljak, Šćulac, Križ Koranski, Carvo Selo, Barilović, Gornji i Donji Velemerić, Ladvenjak). Kod Ladvenjaka međa se prenosi na desnu obalu Korane obuhvativši Zastanje, mješoviti čakavsko-kajkavski i štokavski Cerovac Tušilovićki, zatim Goljake i Jelaše na samom južnom prilazu Karlovcu, te Gornje Mekuše, Ka-

²² I. Brabec, *Sjeveroistočni akavci*, str. 328—330.

mensko i djelomično Skakavac gdje se ovaj govor miješa sa štokavskim. Kod Broda međa prelazi na lijevu obalu Kupe i vraća se prema Karlovcu obuhvaćajući sela Kobilić, Husje, Donje Mekuše, Vodostaj i Gradac. Od Graca preko Donjeg Pokuplja i Mahićna formira se istočna međa ovoga govornog područja s time da nakon Mahićna ponovo prelazi na desnu obalu Kupe idući od Gornjeg Pokuplja preko Lekuša, Malog Erjavca, Slapna, Soldatića, Lukšićkog Sela i Podgraja, isključujući tako ekavska sela Zorkovac, Polje i Trg, da bi se na lijevoj obali Kupe nakon Sopota, Zajačkog Sela, Podbrežja, Vrhovca i Grandićkoga Briga ponovo našla na uskom podžumberačkom (Prekrižje i Pribić) i žumberačkom pojasu (Kostanjevac — Poklek — Grdanjci — Bregana — Otok).

Naravno, ne može se tvrditi da je to u strogom smislu jedinstveno dijalekatsko područje. Osim već navedenih razlika, posebno onih u vezi s infinitivom, supinom, futuroom i pridjevskim genitivnim i dativnim morfemima (-oga, -omu, -ga, -emu), ovi se govori zapažljivo razlikuju po naglasku, čuvanju velara h i upotrebi potvrdne riječi (da, nu).

Imamo govore s troakcenatskim sustavom na sjeveru, sjeveroistoku i krajnjem jugozapadu te središnje s dvoakcenatskim sustavom.

S troakcenatskim sustavom (kratkosilazni, dugosilazni i dugouzlazni) nalazimo četiri tipa:

a) akcenatski tip s oksitonezom na zatvorenom slogu, s nedosljednim čuvanjem dugosilaznog naglaska na ultimi, s kanovačkim naglaskom, s dosta rijetkim primjerima kajkavske metatonije i s čuvanjem prednaglasne dužine: otâc-ôca, žena-ženê, sadê, lôza, kûvam, brânît, zâbâva (Prekrižje, Medven-Draga Jezerine).

b) akcenatski tip s oksitonezom na zatvorenim i otvorenim slogovima, s čuvanjem dugosilaznog naglaska na ultimi, s manje primjera kanovačkog akcenta i kajkavske metatonije i s tragovima prednaglasne dužine: otâc — ocâ, ženâ — ženê, pečem, donési, vidim, na stôlcü (Kobilić, Husje, Donje Mekuše).

c) akcenatski tip bez oksitoneze, s čuvanjem dugosilaznog naglaska na ultimi, s gotovo dosljedno provedenom kajkavskom metatonijom i čestim kanovačkim akcentom: otac — oca, žena — ženê, rûška, vidim, podojîla, donési, dôbro (Vrhovac, Podbrežje, Ozalj, Hrašće, Mahićno, Kamensko, Gornje Mekuše).

d) akcenatski tip s djelomičnim pomicanjem dugosilaznih akcenata s ultime, s čestim kanovačkim naglaskom i rjeđim kajkavskim metatonijskim: otac — oca, zémlja — zémlje, téle, vózit, béri, mûчим se, vésla, sidîm, istêžem, drvenîk (Rosopajnik, Prilišće).

e) akcenatski tip s gotovo dosljednim pomicanjem silaznih naglasaka s ultime, s čestim pomicanjem silaznih naglasaka sa srednjih slogova, s malo primjera kanovačkog naglaska i kajkavske metatonije: otac — ôca, žena — žêne, kûpina, kôsîm, krîljak (ali: rôđak i rođâk), potêznica, divânidu, čevrljaju, kâdi, nabéri, jáčmen, mêlja, lâjam (Trošmarija, Ogulin, Desmerice, Zagorje).

Središnje, dvoakcenatsko područje ima svoja istočna međašna sela u pravcu sjeverozapad — jugozapad: Bubnjarce — G. i D. Bukovac — Zakanje — Jugovac — Stranica — Pišćetke — Grdun — Priselci — Hrnetić — Turan — Zastanje — Cerovac Tušilovički, a na zapadu također u pravcu sjeverozapad — jugoistok: Grabrk — Duga Gorica — Generalski Stol — Kejići — Brest — Mateško Selo — Marlovac — Lučica. Kao otok nalazi se unutar tog područja troakcenatski govori Vukove gorice, Prilišća i Rosopajnika (Planina, Lonjgari, Juratovci).

Među govovima s dvoakcenatskim sustavom možemo razlikovati tri osnovna tipa:

a) akcenatski tip s čuvanjem dugosilaznog naglasaka na ultimi, s neprenošenjem kratkosilaznog naglasaka sa srednjeg sloga na prethodni kratki, s relativno brojnim primjerima metatonije: *otac* — *oča*, *žena* — *ženē*, *rođak*, *pečem*, *šenica*, *posikal*, *tráva*, *pítat*, *mêlja*, *vídím*, *kolēna*, *pod oríjam*, *vêliki*, (Zadobarje, Velika Jelsa, Hrnetić, Švarča, Turan, Zastanje).

b) akcenatski sustav s češćim ali ne posvemašnjim pomicanjem dugosilaznih naglasaka s ultime i kratkosilaznih sa srednjih slogova, sa znatno manje metatonijskih primjera: *otac* — *oča*, *žena* — *žēne*, *rođak*, *kosím*, *pečem*, *šēnica*, *posikal*, *tráva*, *pítat*, *mêlja*, *vídím*, *kōlena*, *kūdílja*, *vêliki* (gotovo sva sela bivše ribničke općine, Netretića, Stativa)

c) akcenatski tip bez silaznih naglasaka na ultimi osim u imenica tipa *rođak*, *turjē* i sporadično u glagola tipa *velím*, s čuvanjem dugosilaznog naglasaka u sredini riječi, s veoma čestim prenošenjem kratkosilaznog naglasaka sa srednjeg sloga na prethodni kratki, sa znatno nefrekventnijom kajkavskom metatonijom: *otac* — *oča*, *žena* — *žēne*, *rōđak*, *pēčem*, *pōsikal*, *kōsim*, *tráva*, *pítat*, *mêlja*, *vídím* (mjestimično i *vídím*), *kōlena*, *kūdílja*, *vêliki* (sela Netretiću — Stativama — Švarči — Belaju — Ladvenjaku na zapad).

U selima s dvoakcenatskim sustavom sve češće se pojavljuje i treći, dugouzlazni naglasak. Tako se u istom selu pored *velídu* može čuti i *velídu* (Mržljaki) ili *velíju* (Stankovci, Kunići), pored *úni* — *ùni* (Jakovci), pored *rúda* — *rúda* (Ladešić — Draga), pored *úna* — *ùna*, (Grabrk), *zámte* pored *zámte*, *lōza* pored *lōza* (Jarče Polje) itd. Isto tako uz Koranu, a osobito u ogulinskim selima, može se naslućivati i četveroakcenatski štokavski sustav, jer se pored *strnōkos*, *nēvista*, *nāčekačēš se tí* može čuti i *strnōkos*, *nēvista*, *nāčekačēš se tí* (Desmerice). Ipak, smatram to samo adstratskim i superstratskim (književni jezik) utjecajima koji sporadično (možda i sve češće) nagrízaju, ali zasad ne zatiru dvoakcenatski, odnosno troakcenatski sustav.

Svi se ti akcenatski sustavi mogu izvesti iz starijega čakavskog troakcenatskog sustava (°, ^, ~).

Osim na kraju riječi i u skupovima *hrV*, *hlV*, *htV* velar *h* čuva se dobro samo u središnjem dijelu ovoga područja, i to najbolje u govovima

oko luka i u luku rijeke Kupe (Ozalj, Hrašće, Kamanje, Mahično, Jaškovo, Netretić, Ribnik, Kunići, Rosopajnik, Jančani, Bosiljevo). Samo sporadično se taj glas čuje u govorima Pribića, Prekrižja, Husja, Kobilica, Gornjega Mekuša, Zastanja, Barilovića, Generalskog Stola, Siče, Trošmarije, Desmerica i Zagorja.

Na velikom dijelu ovoga područja, uz njegovu južnu među, od Kobilica i Husja preko Gornjeg Mekuša, Zastanja, Ladvenjaka, Barilovića i Generalskog Stola do ogulinskih sela, upotrebljava se kao potvrdna riječ *nu*, što također smatram autohtonom pojavom ovih govora, kao i diftongizaciju samoglasnika *i*, *u* pod dugim naglaskom, karakterističnu za većinu sela s dvoakcenatskim sustavom od Jurova preko Ribnika i Jarčeg Polja do Generalskog Stola, iako je u nekim selima sasvim nestala, a u drugim su joj ostali samo tragovi u govoru starijega svijeta (m^čslim, p^oūt). Od govora s troakcenatskim sustavom tu diftongizaciju čuva govor Hrašća.

Na temelju svega izloženoga zaključujem da na području Žumberka, luka rijeke Kupe, karlovačkog četverorječja i Ogulina postoji mješovita čakavsko-kajkavska dijalekatska grupa govora s dosta vlastitih osobina i štokavskih utjecaja. Ako u određivanju dijalekatske pripadnosti ovih govora pođemo od Ivićeva dijakroničnog strukturalnog gledanja, »gde se vodi računa ne toliko o inventaru jedinica u današnjem sistemu koliko o strukturalnoj genezi tog sistema«,²³ onda sve ove govore bez dvoumljenja možemo proglasiti čakavskima. Međutim, uz lingvističku činjenicu da su ti govori ipak mješoviti, pokajkavljeni pa donekle i poštakavljeni valja poštivati i neke nelingvističke činjenice. Nazivajući dijalekte prema upitno-odnosnim zamjenicama navikli smo ljude da se smatraju štokavcima, čakavcima ili kajkavcima. Tako nas u Vukovoj Gorici uvjeravaju: »Mi smu čakavci, a u Prilišću su kajkavci«. U Zagorju nam kažu: »Mi smo kajkavci, a u Oštarija i Modrušu su čakavci«. Treba li ih sad razuvjeravati? Mislim da to njihovo uvjerenje na dijalekatskim kartama treba tek toliko korigirati što ćemo im govore označiti kao čakavsko-kajkavske. Ima dosta jezičnih razloga za to, iako je zaista u jednom dijelu, istočnom, znatno manje čakavskih nego kajkavskih crta, a u zapadnom — obratno. A na to nas navodi i teškoća povlačenja čvrste, uvjerljive čakavsko-kajkavske međašne crte na ovom tlu. Po čestoci kajkavskih i čakavskih osobina mogla bi se povući granica crtom Kamanje — Hrašće — Mahično — Gradac — Kamensko — Gornje Mekuše (kao kajkavska rubna sela), ali bi se odmah nametnulo pitanje: Ima li dosta relevantnih jezičnih razlika između tih sela i njihovih susjeda na paralelnom čakavskom rubu: Bubnjarci — Žakanje — Jugovac — Stranica — Piščetke — Grdun — Zadobarje — Hrnetić — Švarča — Turan da bi se oni prvi govori proglasili kajkavskima, a ovi drugi čakavskima? Slično bi pitanje otvorila i svaka druga međa koja bi spomenuto područje sjekla istočnije ili zapadnije od navedene?

²³ P. Ivić, *Hijerarhija srodstva među jezičkim i dijalekatskim tipovima na slovenskom jugu*, Filozofski fakultet Novi Sad, 1973.

Sa svim tim u vezi valja ispraviti i Rešetarovo određivanje štokavsko-kajkavsko-čakavske tromede kod Popović-Brda. Već je I. Brabec upozorio da se o tromedi kod Popović-Brda može govoriti »samo onda ako se misli na to da se ondje sastaje štokavsko narječje s kajkavsko-čakavskom mješavinom.«²⁴ Da bismo bili sasvim precizni, valja reći da ni u tako shvaćenoj tromedi kao dijalekatska kota nije naj sretnije odabrano Popović-Brdo, jer je za takvu tromedu mnogo pogodniji Skakavac, gdje se govori djelomično štokavski, a djelomično čakavsko-kajkavski. Skakavac je geografski ekstrem kordunske štokavštine i karlovačke pokajkavljenе čakavštine, a ujedno je i najbliži susjed pravim kajkavcima u Šišljaviću na lijevoj obali Kupe kao i kajkavcima s čakavskim refleksom poluglasova u Kovačevcu na desnoj obali te rijeke.

Iako su podudaranja u leksiku »od neznatne vrijednosti za utvrđivanje srodnosti po podrijetlu«,²⁵ ipak na kraju prilažem i mali ilustrativni rječnik ovih čakavsko-kajkavskih govora, jer će makar i u manjoj mjeri potvrditi sve što je rečeno o njihovoj čakavskoj osnovici i utjecajima susjednih govora (štokavskih u Kordunu, Lici i Žumberku, kajkavskih u Beloj krajini i Pokuplju).

a

abadírat, -am Ko, *abadírati*, Mh, O, *abajdíratí*, Og — reagirati, mariti
ájda, ž. De, Tr, Za, v. *hajda* — heljda
ájla, ž., *aljínac, -nca*, m. NM — kaput, v. *halja*
ambréla, ž. De, O, Og, Tr, Za — kišobran, v. *marela*
atakírati, -am, O, Vr, *atekírat*, Ko — navaljivati, imati želju za čim

b

balamüta, ž. Pb — cirkusarija, koještarija, *balamötati, -cem*, Mh — brbljati; *zabalamütiti, -im*, O — brbljajući prikriti istinu, obmanuti
bälati, -am, Og — bacati
bälta, ž. — manja sjekira, v. *bradva*
bäntovat(i), -ujem, bantoväti — uznemirivati, smetati
bäril, m. *báril* — nosivo bure, *bärilac -lca*, m., *barílac* — manje nosivo bure; *baríl*, m. Ko — bundeva, tikva, v. *buča*; *barilövlje*, sr. Ko — vriježa od bundeve, v. *rozga, rozgva*
batävlje, sr. GS, Le, Pu — kukuruzovina, v. *debelišće*
bätíć, m. De, GS, Za, Zv — čekić, v. *kladivac*
bäuk, bävuk, m. De, Za — pauk; *bäučina, bävučina*, De, Za, ž. — paučina (ost. pavuk, pavučina)
bázag^h, -zga, m. Le, *bázga*, ž. Šv, *bəzəg^h, -zga*, m., Hr, O — bazga, zova

²⁴ I. Brabec, n. d.

²⁵ Zvonimir Junković, *Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta*, Rad, 363 (1972).

bätrovit, -im, Bb, Ko, *bätroviti*, Hr, O, Vr — tješiti, hrabriti
bëteg, m., *bëteg* — bolest, *bëtežan*, -žna, pridj., *betëžan* — bolestan
blitva, ž. De, Za — burgundska repa, v. *cikva*
böcun, m. De, Og, Za — boca, *bocünić*, m. De, Za — manja boca, ost. fläša
bödilj, m. GS — stričak (bot.), v. *stric*
böket, m. O, Ku — lonac za nošenje jela, zaimača na dermu
bradišnjak, m. Ko, Og *bradišnjak*, Je, La, *bradišnjik*, O, *brävišnjak*, *brä-
ušnjak*, De, Za — gaćnik, svitnjak
brädva, ž., Ke, Og *brädvilj*, m. MS, Og — sjekira za tesanje
bräjda, ž. — odrina
bréma, ž. De, Za — vrsta posude za vodu
brëska, ž. Le, Tr, *briška*, O — breskva
bridati, -im, O, *bríždati*, Og, *brízat*, Ko — zviždati, pištati; *bridäljka*.
ž., O, *brizäljka*, Ko — zviždaljka, pištaljka
bröd', m. — splav, O; pristanište, La; *brödišće*, sr. JS — pristanište na
rijeci (za čamce)
brötvan, m. Og — v. *protvan*
brükvica, ž. De, O, Za — čavao za cipele (sa širokom polukuglastom
glavicom)
brûnza, ž. De, Og, Za — vrsta okruglog zvonca
büca, Og — gumena čizma
büča, ž. — bundeva, tikva
bû(h), O, *bûj*, m. Si — nagla i velika bujica
büklje, ž. mn. Po — vile za krušnu peć
büšt, m. Og — prsluk, v. lajbek
bütinga, ž. De, Za, arh. — trgovina, dućan, v. *štacun*
búza, *büza*, ž. hipok. dječ. — junica, žensko tele, *búzan*, *büzan*, m. —
junac, muško tele

c

câh, m., *câhan*, m. Po — crtalo (dio pluga)
cânja, ž., *cânjica*, ž. Bb, Jd, Km, Po, Ri, — košara, košarica
cëker, m. — vrsta košarice
cikva, ž. Bo, O, Ve — burgundska blitva
cîma, ž. — nadzemna stabljika krumpira, lišće repe, mrkve i sl. *čëlina*
cîrkva, ž. Hr, Mh, O, Pb, *crikva* (ost.) *crikva*, Bb, *cřvka*, Ko — crkva
cöfat, -am, Li, *cöfati*, O — čupkati, čihati
cökalj, -klja, *cökljin*, m., Ko — ledenica, v. *šklénak*
cöpan, m. Mi — spojnica, karika koja vezuje kočnicu s lancem na se-
ljačkim kolima
coprnjâk, m. vještac, čarobnjak, *cöprnjica*, ž. — vještica
cücak, -cka, m. (ost.), *cücak*, NM, *cücak*, Pb, *cücak*, O, Mh, Hr — pas,
v. kuze
cüg', m. arh. — vlak

cùkar, -kra, m. Og, Tr, *cùkor*, m. Hr, Mh, O — šećer
curìkmati, -iknem, Hr, O, *curìkmit*, -iknem, De, Za — trgnuti natraške,
povući natraške, potjerati natraške; curìkni malo konje

č

čàbra, ž., Jz, Pb, *čabrìca*, Jz, *čàbrica*, Hr, O, Po, Ri, *čabrica*, Bb — drve-
na, limena ili plastična posuda za vodu s ručkama (20—25 l), v.
vuhača, *voča*, *škař*

čàkalj, -klja, m. Og — pandža, v. *krampalj*

čekmèža, ž. Ko — pekana, pećnica, v. *rolica*

čèlina, ž. Gd — nadzemna stabljika krumpira, lišće repe i sl., v. *cima*

čeljùga, ž. O, Hr, Ko — svinjska donja čeljust

čèpit, *čèpit*, *čèpiti*, -im — *čućiati*, *čèpnit*, -em, (ost.) *čèpnati*, *čèpnem*,
Hr, Mh, O — *čućnuti*

čepřlj, *čepřlj*, m. Bb — lijevča, v. *prlj*

čèr, *čèra* (ost.), *čèra*, ZD, Pš *ščèr*, *ščèra*, O, Mh, Hr, Km — jučer

čèrip, m. Go, Hè, Km, O, Zd, *čip*, GS, Ja, Ko, Ku, Le, Pš, Si, NM,
črèp, Be, Šv, Tr, *črèip*, Ri, *črip*, Be, De, Bo, Jd, Je, La, Ne, Og,
Za, Ža, *črip*, Bb

čèrišnja, ž. Go, Hr, Mh, LP, O, Pb, *čèrišnja*, Bb, *čišnja*, Ba, GS, Jd, La,
Le, Pš, Ro, Si, Tr, *čišnja*, CeK, Ka, Ku, Ro, *črèšnja*, Šv, *črišnja*, Be,
De, Jd, La, Og, Ve, Za, Ža, *črišnja*, Je, Ka, Ne, Pi, Ri,

čèrivo, sr. Hr, Mh, O, Zd, *čivo*, Bt, Ja, Le, Ko, Ku, NM, *črivo*, Bo, Gd,
Ka, Je, La, Zd, *črìvu*, Jd, *crévo*, De, Za

čevřljati, -am, Tr — *čavřljati*, *brbljati*

čèz, *čèz* — kroz

čil, m. JS — prišt, čir, (ost. *prišć*, *priš*)

čítav, -a, -o — krupan, čitavo, pril. De, Za — mnogo

čizma, ž. Ba, Go, La, Le, NM, *čizmica*, ž. Km, Ko, Lu, O, *čizmica*, Bb —
cipela

čmřlj, m. JS, Ko, O — bumbar

čućica, ž. hipok. Og — kokica, v. *čućica*

črnjavka, ž. — modrica

čūda, *čūda*, *čūda* — mnogo

čūn, m. (*čūn*) — čamac

čunac, -nca, (Bb) m. — prednji dio čamca, v. *šunac*

č

čà, Be, Pš, Ri, *čè*, Hr, O — čak. *Prošal je ča u Karlovac. Prešal je če ř*
Karlovac.

čàća, m., *čàće* — otac

čàpit, -im, *čàpiti*, *čàpim* — zgrabiti, uhvatiti

čèdan, -dna, *čèdan*, m. — tjedan

či, *čèri*, ž. — kći

čúćák, -čka, m., *čúćak* — zrikavac, kukac

čućica, ž. O — kokica

d

- děbelka*, ž. Pš, *debělka*, Hč, O, Po, Ža, *dibělka*, Str., arh. — kukuruz, *děbelišće*, sr. VG, Po, *debělíšće*, Bo, Li, Pš, *debeliče*, Bb, *debeliše*, Hč, Hr, Mh, O, Ru, *debělina*, ž. Zv, *debělína*, Vi — kukuruzovina, v. *batavlje*
- děčko*, m., Bo, De, Le, Og, Pi, Tr, Za, *děčko*, Hč, Pb, *déčko*, Hr, Mh, O, *děško*, Ri — mladić, momak, v. *fant*
- dedovina*, ž. Jd — stričak, v. *bodilj*, *stric*
- dînta*, ž.. O, Ve — koprena (za prekrivanje mrtvaca)
- dîšat*, *dîšati*, *dîšati*, *dîšim* — mirisati
- dît*, *dîti*, *dênem*, Je, Km, O, Og, Ri, Zd — staviti, metnuti
- divânit*, -im, Gd, La, Ne, NM, Po, Ri, Šv, Zd, *divânit*, Ba, Be, GS, Ke, Ve, Za, *divânit*, Pš, *divâniti*, De, Hr, Mh O, Og, Pb, Tr — govoriti, razgovarati, *divân*, m. — govor, razgovor
- dohrômit se*, -im, Ri — dotrajati, postati neupotrebljivim, istrošiti se (*sě se tō dohrônilo*)
- dôjiti*, -im, *dojiti*, *im* — musti, dojiti
- dopôvidat*, *dopôvijem*, *dopovîdati*, *dopovîjem* — dokazati komu što, uvjeriti koga u što. *Njěmu se ne dâ nîš dopovîdat(i)*.
- dôštuk*, m., arh., Bb — srčanica (dio kola), v. *svora*, *srčenka*
- drâčiti*, -im, Og — drljati, v. *vlačiti*
- drâga*, ž. — dolina, uvala, kotlinica, *drâžica*, ž. dem.
- drâgo*, Bb, Po — skupo, v. *slahko*, *slafko*
- drâpat*, *drâpljem*, *drâpati* — derati, parati, grepsti
- drât*, m. — žica
- drêpat*, *drêpljem*, *drêpati* — gnječiti, razbijati (npr. jaja)
- drčât*, -im, Ko — trčati
- drûg^k*, m. — kolac za vožnju čamcem po plitkoj rijeci, motka za sušenje rublja ili nošenje sijena, *drûžac*, -šca, m. Br — motka za nošenje sijena
- drvâlnik*, m., *drvênik*, *drvênjik* — drvljanik, drvocjep, v. *knalo*, *tnalo*
- dûpličan*, -čna, -čno (gl.), *dûplišan*, -šna, -šno — dvostruk
- dûrit*, -im, Mr, *dûriti*, -im — biti tmuran, potišten, (o čovjeku), pobolijevati (o životinjama), *pûre nam duriju*
- dûršlag*, m. Og — cjediljka, v. *sice*

dž

dželep, m. Ke, MS — stado, jato

đ

dünd, m. Bu — ogrlica, v. *koralde*, *šruka*

e

ěgija, ž. Ko, O — dio čamca: rebro

ěndikovat, -ujem, Ko — udvarati, bečariti se, v. *hendikovati*

f

- fajtáš*, m. Gd — vez na rukavu košulje
fála, fála, ž. — hvala
fänt, m. Hr, Km, O, Po, Ri — mladić, momak, mladoženja
fära, ž. — župa, *färni, -a, -o* — župni
fažöl, Og — grah, v. *pažulj*
fěktat(i), -am — uporno moliti, prosjačiti
finina, ž. Be — odlika grožđa (crnoga)
fiža, ž., Og — kuća, v. *hiža*
fläša, ž. — boca, v. *bocun*
fljôs, m. Ko — splav
frfljütat, Hr, Ri, *frfljütati, -ücem*, O — ljutiti se, srdito govoriti, *frfljüt*, m. Ko — ljutina, srdžba
fört, pril. — neprestano, sasvim, čak
frôbat, -am, Tr — kušati
früštik, m. — doručak
fūca, ž. Bb — ptica (ostali: tica)
füćak, -ćka, m. Km — kobac
füčija, ž. De, Za — vrsta starinske drvene posude za vodu, manja od breme
fünduš, m. O, Zd — zemljište na kojem je kuća s gospodarskim zgradama i okućnica
fürmen, -a, -o, Ko, O — izgledan, lijep, pristao (samo za živo)

g

- gä*, Bb — da (potvrдно)
gäcija, ž. Ke, O — bagrem, v. *agacija, jagac*
gäjba, ž. — krletka
gäjtra, ž., KK, Šć — prostac
gäjka, ž., *gäjnica*, ž. Ko, v. *gmája, majnica, maja*
gänjak, CeK, Lu, *-njka*, m., *gäňk, -nka*, m. Hr, Mh, O, *gänak* (ost.) — dio kuće, hodnik, vrsta balkona ili verande sa drvenim stubištem
gdô, zamj. — tko, v. *ki*
gëljtat, -am, CeK — odgovarati, ići u tek, biti ugodno. *Ne gëljta mu püšenje.*
glädiš, m. Le — stričak, v. *stric, bodilj*
glävača, ž. Ve — vrsta košare
gläž, m. — staklo, čaša
gledälce, sr. Bb, O — zjenica, v. *zreće*
glito, glito, gl'ito, glëto, sr. — dlijeto
glïbok, -a, -o, Hr, Km, Mh, O, Ve — dubok
gmája, ž. Hr, Mh, O — grana koja se usadi na livadi kao znak da je zašćbranjena paša, v. *gajnica, gajka, maja, majnica*
gnjêdast, -a, -o — crnosiv. *İma gnjêdaste völe.*
gödina, ž., arh., Bo, O, Pš. VG, *godina*, Bb — kiša

grā, *grāa*, m. Bu, Lu, MS, Si, Ve, Zv, *grāh*, -a, Bb — *grah*, v. *pažulj*
grāja, ž. La, O, Ri — *ograda*
grēstat, -am, Gd, La, Ne, Ri, Ža — *muljati*, *gnječiti* *grožde*, v. *mādit*,
māditi
grībla, v. *kreblja*
gfm, -a, m. Ba, Be, Bu, Br, Bt, CeK, Ga, Go, Ke, KK, La, MB, MS, NM,
 Si, Tu — *šuma*, v. *loza*
grōde, sr. Gd, Go, Jd, JP, Jz, La, MB, O, Pb, Ri, Ro, Šv, Za, *grōjzljje*,
 Bb, *grōjže*, Ri, *grōzde*, Po, *grōzje*, De, *grōžde*, Le, MS, Po, Pv, Šć,
 VG, *grōže*, Po, *grōžde*, Bt, Ke, KK, Lu, Mi, Ne, Po, *grōže*, Pt, Pu
gvinta, ž. Og — *kočnica* na zaprežnim kolima, v. *vinta*

h

hājda, Km, Mh, O, Za — *heljda*, v. *ajda*
hāj, pril., O, Pb — *ipak*, na sreću. *Sin mi je hāj* *dōma*.
hājla, ž. arh. — *kaput*, v. *alja*
hēndikovati, -ujem, O — *biti* strpljiv, mirno čekati, v. *endikovat*
hčera, pril. Bb — *jučer*
hīt, *īt*, *hīt*, *īt*, -im — *baciti*
hiža, ž. Bb, CeK, Gd, Hć, Jd, JP, Jz, Km, O, Og, Pi, Po, Ro — *kuća*,
 soba, v. *iža*, *fiža*
hliv, m. Le, Ne — *gnojište*, dio dvorišta s gnojištem, v. *liv*
hrdēsən, -sna, m. O — *ljutača*, v. *kumica trava*
hṛptišće, sr. GS — *komad* mesa s kralježnicom, v. *stapi*
hrūška, ž. Bb, Km, Ku, Ri — *kruška*, v. *ruška*
hrž, -i, ž. Hr, Km, Mh, O, Ža — *raž*, *hržulja*, -e, ž. Gd, JP, Le, Pš, v.
ržulja
hūbat se, Bb, Hć, *hūbati se*, -am, Mh, O — *žaliti se*

i

icit se, -im, Ko — *njihati se*, *icāljk*, ž., Ko — *njihaljka*
iskat(i), *iščem*, *iskāti*, *išem* — *tražiti*
iskēcit, -im — *iskriviti*, *izviti*, CeK (*čěš mi rŭku iskēcit*)
iverica, ž. De, Za — *vjeverica*, v. *jeverica*
izvīšcit, -im, Jz, *izvīšati*, -im, Hr, O — *ishlapiti*, *izgubiti* *okus* i *miris*
iža, ž., Ba, Bt, Bu, Go, Hu, Je, KK, Ko, Lu, MS, Šć, Tr, Ve — *kuća*,
 soba, v. *hiža*, *jiža*, *fiža*

j

jáčmen, *jáčmen*, *jačmēn* (Ko), *jáčmen*, Gc, Bb — *ječam*
jādrka, ž., Hr, Km, Mh, O, *jādruga*, Ko — *jezgra*
jagāc, m. Je, *jagācija*, ž. Go, Hć, La, Šv, v. *gacija* i *agacija*
jājce, sr. *jājce*, *fejce* — *jaje*
jākša, Be, Br, Hu, Ri, *jāšva*, ž. Hr, Mh, O — *joha*

jãrit, -im, Pi — vući po zemlji, *jãriti*, -im, pejor., O — vući, dovlačiti
jãzbač, m. Hr, O, *jãzvac*, Tr — jazavac
jẽverica, ž. Bo, Hr, O, Źa, *jẽverica*, NM, *jũverica*, Gd, NM, Ri, Ro, Šv —
 vjeverica, v. *iverica*
jivãnjãica, ž. — krijesnica, Ko, *jivãnjãica*, Hr, Mh, O — ivančica (cvijet)
jĩža, ž. La — kuća, soba, v. *hiža*, *iža*, *fiza*
jũcat se, -am, Ne — tjerati se (o svinjama), *prãsica se jũca*
jũtre, pril. Gb, Js, MS, Pu, *jũtri*, Bb, Bg, Bo, CeK, Hć, KK, MMP, O,
 Og, Pš, Ri, Si, Šć, Tu — sutra
jũžina, ž. — ušina, međubrok (u 10 i u 16 sati), objed, MS, OG, *jũžina*
mãla, Og — doručak

k

kãbal, -bla, m. Bu, Gd, Je, La, MS, Šć, Šv, Ve, *kãbãl*, Hr, Mh, O — kabao,
 vrsta posude za vodu, *kablẽnik*, m., *kabljẽnik*, *kabuẽnik*, Bu —
 mjesto u starim kućama (na verandi) gdje su stajale posude s vodom
kãča, ž. Bo, Hr, Ja, Km, Mh, O, Og, Ri — zmija
kãdi, *kãdi*, pril. — gdje (pored *gdĩ* i *dĩ*)
kãj, *kẽj* — što; kao, De, Og
kãl, m. Bb, Hr, KK, Pš, Ri, Źa — velika mlaka
kãlan, -lna, -lno — mutan, kaļjav
kãlan, *kãlãna*, m. Pš — kanal
kanãt, m. Ko — bočna daska na čamcu
kãnja, ž. Ko — donja svinjska čeljust
kãt, m., *kãtanac*, -nca, m. Og — bure
kẽlder, m. Mr — podrum
kẽrep, m. Bu, *kẽrep*, O — čamac, trošan čamac
kẽser, m. La, O — vrsta alata za dubljenje, jedan mu je krak sjekirica,
 drugi teslica
kĩ, zamj. — tko, koji
kĩ, pril. Be, CeK, JS, Ka, La, Lu, NM, Pt, Si, Ve — kao, v. *kot*, *kut*, *kaj*,
koko
kĩklja, ž. *kĩklja* — suknja
kĩće, sr. *kĩtje*, Bb — granje, *kĩta*, ž. — grana
kladĩvac, -ivca, m. Hć, *kladĩvãc*, Hr, O, *kladĩlac*, Mh — čekić, v. *batić*
klãdnja, ž. Og — stog kukuruzovine, v. *skladnja*
klãnjac, -njca, m., Mh, *klãnjãc*, O — put među bregovima, sutjeska
kljpat, pridj. Bo — velik
knãlo, sr. Ri, *knãlu*, Bb, Km, Po — drvljanik, v. *tnalo*
kmĩca, *kmĩca*, ž. — tama, mrak, v. *tmĩca*
kõd, pril. Bo, GS, JP, Vi, *kõt*, Bb, Ke, NM, Ve, *kũd*, CeK, Ja, La,
 O, Pš, Za, *kũt*, Bb, O — kao, v. *kaj*, *kĩ*, *koko*
kokõ, Ko pril. — kao
kõkot, m. — pijetao
kokotićak, -ćka, m. Zv, *kokotićãk*, O — kukurijek
kõma, Pb, Pi, *kõmaj*, Og, *kõme*, Mh, O, Pš, *kũmaj*, Bb — jedva

komôška, ž. Si, *kômoška*, De, Og, *komûška*, Hć, Hr, Ko, Mh, O, Zd, *kumôška*, Bb, Tu — mahuna, v. *kozula*
kômповат, -ujem, Ko, *kûmpovati*, -ujem, Hr, Mh, O — dogovarati se
konjokôp, m., Ve, *kopikônj*, DM, Hć — divlja djetelina (sa žutim cvijetom)
kôpica, ž. Hć, Je, Km — krstina (pšenice, kukuruzovine i sl.)
korâlde, mn. ž. Hr, O — ogrlica
kôpitac, *kôpica*, m., *kôpítac*, *kôpca*, *kopítac*, *kopîca* — priglavak, debela vunena čarapa s kožnim potplatom, služi kao obuća
kôstanj, m., *kóstanj*, O, *kóstanj*, Og, Tr — kesten
kôšulja, ž. O, *košuljac*, -lja, m. Og — ženska potkošulja
kózlac, m. Pb — vrsta otvorena sjenika, *kózlac*, O — posudica načinjena od jasenove ili kestenove kore
kozûla, ž. Km, Ru — mahuna, v. *komoška*, *komuška*
krâmpôlj, -plja, m. Hr, O — pandža
krêblja, ž. Mr, *grêbla*, Bo, *grîbla*, O — drvena alatka za izvlačenje pepela i žeravice iz krušne peći
krêljut, m. — krilo
krġovato plâtno, sr. De, Og — vrsta dvostrukog platna
krîla, mn. sr. — dio narodne nošnje, ženska plisirana suknja
krîljak, m. De, Og, Za, *krîlják*, La, Pt, *krîják*, Ko, O — šešir
krôsna, mn. sr. — tkalački stan, razboj
krôšalj, -šlja, m. Ža — živičnjak
křplet, m. Gd, Pi, Tu, *křpljen*, Šć, *křpljet*, Be, Bt, Bu, Br, CeK, Ga, Go, Je, KK, La, Lu, Mi, MMP, MS, Pt, Šv, Ve, Zd, Zg, *křpljet*, De, Ka, Za, *krpljêt*, Hu, Ko — trijem pred starinskom kućom, v. *pristrešak*
krûbla, ž. CeK, Ko, O — zemljana okrugla posuda za vodu s uskim grlom i ruškom
kud, v. *kod*
kûhinja, Hr, Km, Mh, O, Ri, *kûinja*, Šv, Vr, *kûjina*, Tr, *kûjna*, Bt, CeK, De, KK, MS, Šć, Za, Zv, *kûnja*, Go, Ko, Ve — kuhinja
kûmaj, v. *koma*
kûmpovati, v. *kompovat*
kûnten, -a, -o, Ko, *kûnten*, -êna, -êno, O — sit, zasićen
kûmica trâva, ž. CS — ljutača, v. *hrdesan*
kûpica, ž. — čaša
kûrit, *kûriti*, -im — ložiti
kûrnjak, m. Pb — kokošinjac
kûševat, -ujem, *kuševâti*, -ûjem — cjelivati, ljubiti, *kûšnit(i)*, -em, *kûšnati*, -em — poljubiti, cjelunuti
kûze, -eta, sr. De, Og — psić, *kûzla*, ž. O — kuja
kvřljît, -im, Je — krčati, kruliti

1

lâče, mn. ž. — hlače, v. *pantalóne*
lâčica, mn. ž. — čarapa

ladat, -am, Po — pjevati ivanjske pjesme
lajbak, m., *lajbək* — prsluk, v. *büšt*
lajt, m. — bure
lak, m. — laštilo, pasta za cipele, JP, *lākat*, -am — laštiti (cipele)
lājno, sr. La, O — goveđa balega
lāpa, ž. — kosa, O, duga kosa, Bb, Ri, raščupana kosa, Ko, pejor. Mr
lāpat, m. mn., *lāpti* (m.) i *lāpta* (sr.) Br, Bt, Ja, Le, Mi, Ke Ne, Pi, Ro,
 St, Zv, *lāpat*, Pš — njiva
lās, m. — vlas, *lāsi*, mn. m. — kosa, kosa = pletenica
lašiga, ž. Pb — batina, *lājšiti*, -im, O — tjerati
lāzno, pril. u izrazima: *imam lāzno*, *nimam lāzno* = imam vremena,
 nemam vremena, *ulāznit se*, -im, *vlazniti se*, -im — naći vremena.
Ulāzni se pak dōjdi. *Vlāzni se pak dōjdi*.
lēčka, ž. O, Jd — labav, nesiguran predmet, *lēčkast*, -a, -o — labav, nesi-
 guran, koji može pasti, *nalēčiti se*, -im — izvrgavati se opasnosti
 padanja, penjati se na mjesto odakle se lako pada
lēdina, ž. Ba, Be, KK, La, Si, Pv, *ledina*, Br, DM, Go, Je, Ko, Šv, Tu,
 Vi, Zd, Zg — neuzorano zemljište, pustara
lēj, uzv. — gle
lēmpa, ž. De — vrsta okrugle drvene posude za vodu od 5—6 litara
lēnger, m. Za — vrsta ljestava koje služe kao stranica na kolima
litafka, ž. Ro, *litafka*, Bo, JS, O — iskra
liv^f, m. Br, Bt, Gd, Je, Ke, Mh, MS, Pš, St, Zd — gnojište, dio dvorišta
 s gnojištem između gospodarskih zgrada, v. *hliv*
lōga, ž. Hr, Mh, O, Pb — pasmina
lōjtra, ž. — ljestva, *otrić*, m. Ko — prečka na ljestvama
lōmnica, ž. Bb, GS, Km, Ža, *lōmnjica*, Ri, *lōvnica*, La, Og — plastić sijena
lōpa, ž. Og — staja
lōšćica, ž. Pb — zamka za zečeve
lōza, ž. Bb, Bo, Gd, La, Lo, Mi, MMP, Po, Ri, Šv, Tu, Zd, *lōza*, Hr, JP,
 Jz, LP, O, Pš, *lōzā*, Hu — šuma, v. *grm*
lūba, ž. Pb — kvrga, izraslina (na glavi)
lūcki, -ā, -ō, Hr, Km, Mh, O, Ri, *lūcki*, Bo, Og — tuđi
lucnjefka, ž. Bb, Km, O — vrsta košare s drškom poput velikog luka
lūčit se, -im, Gd, *lūčiti se*, -im, Hr, O — razlikovati se, odvajati se
lūka, ž. *lūka* — livada uz potok ili rijeku
lūmera, ž. Le — kućni broj (češće: *nūmera*)

lj

ljūdikanje, sr. Og — razgovor

m

macōla, ž. — željezni bat za razbijanje kamena
māci, -a, -e, De — mali
māj, m. Ja, Ri, *māja*, ž. Ko, Ro — grana kojom se označuje zabrana paše,
 v. *gmaja*

mälen, m. JP, Jz, LB, LP, *mälénica*, ž. Bb, Km, Ku, Po, Ri, *mäljen*, m. *mäljenica*, ž. Hć, *mälín*, m., Be, De, Gb, Ka, La, Lu, MV, Og, Po, Tr, Zd, *mälínica*, ž. Jd, *malín*, Br, Bt, Ga, GB, JS, Ke, Mi, MS, NM, Le, Pdv, Pt, Vi, *mēlin*, O, *mēljen*, Hr, Mh, Pl — mlin

māncät, -ām, Ko, *māncäti*, -ām, O — trljati

mâr, pril. Ku, O, Pb, Ro — bar. *Mâr ga vüdiri* = Bolje bi bilo da ga udariš (ne oklijevaj).

marêla, ž. Hr, JP, Ko, Pš — kišobran

mâret, pril. Hr, Je, O, *möret*, Ko, *mört*, JK, *mörda*, Le, Og — možda

maslênka, ž. De, Jd, La, MMP, Og, Zv — posuda za metenje maslaca, v. *tepača*

mäša, ž. — misa

mät, ž. JS, NM, Si, *mäti*, Hr, Km, Mh, O — majka

mätika, ž. Og, Za, *mätka*, De — motika

matülj, m. Hr, Jd, Km, O, *metülj*, Br, *mētulj*, Ba, VG — leptir

mēlja, ž., *mēlja* — brašno

mēnduša, ž. De — velika naušnica, v. *rinčica*

mērlen, De, *mērlen*, Bo, *mērlin*, Og, Tr, Ve, *mērjin*, DM — mrkva, v. *korenje*

mēdac, ž. Ža, *mēždac*, Po, *mēzac*, Ža, *mädac*, O — muljalo, drvena alatka za gnječenje grožđa

morélac, -lca, m. De — uži prostac, *murélac*, DM

mrahúnac, VG, Pš, *mrahúnac*, -nca, m, Hr, O, *mrvúnac*, Ko, *mrvúnac*-Šv, *mraúnac*, Jd, *mrvúnac*, Bb, Ža

mřčina křklja, ž. De, Og — crna suknja

mřkat se, *mřcem*, Ne, Ve — tjerati se. *Ófca se mřče*.

mücat(i), -im, *mučäti*, -im — šutjeti

n

nâbac, m. Be — mostić

näcke, mn. ž. Ja, De, Km, Po, Ri, *näcve*, Gd, GS, Hć, Hu, La, MMP, MS, Ne, Pš, St, Šv, Zd, *näcve*, O — korito za miješenje kruha (rjeđe za pranje rublja), *näcke*, Og

nâdra, mn. sr. Bo, O, *nâdre*, mn. ž. Ko — njedra

nâjža, ž. Hr, Ko, LP, O — tavan

näkla, GB, MS, *näkla*, Hr, Mh, O, *nätla*, Bo, Ke, pril. — dolje, na tlo, na pod. *Vřzi to näkla*.

nâratki, mn. m. *nâratkići*, dem. Ve — natikače

narédit, -im, *naréditi*, *narediti* — napraviti, načiniti

nâředan, -dna, -dno, Hu, *nâředan*, Hr, O, *narédan*, Pd, Vr — zgodan, prikladan

nâstor, m. *nâstor* — prkos, zavist

nâvor, m. Ri, Ve, *nâvor*, Jz, Pž — drvena poluga

nigdar, *nigdâr*, pril. — nikada

nigdo, *niki*, *niki* — netko, nitko

nîmškarica, ž., *nîmška dîtélina* — vija

niktâlj, m. Ri — kravata
nõfat, *-fta*, *nõfat* — nokat
nõr, *-a*, *-o* — lud
nũ, Ba, Be, Bu, CeK, CS, DM, JS, Ka, Ko, La, Lu, MS, Pt, Si,
Šv, Ve, Vi, Zv — da (potvrđno)
nũk, m. *nũka*, ž. — unuk, unuka

nj

njergetàti, *-ěcem*, Hr, Mh, O, Vr — meketati, blejati (koze i ovce njer-
geću)

o

õbed', *õbed'*, m. — objed, ručak
õblok, m. Og — prozor
õbor, m. Ba, Be, Bu, Bt, Ga, KK, Le, Lu, MB, Mi, Pv, Si, Šć, Ve — dvo-
rište, dio dvorišta u kojem se drže kola i gospodarske potrepštine
õbrov', *õbrov'*, Hr, Je, Km, O, Pž — strma padina između dviju ravnica,
obronak
obručnják, m. Hr, Mh, O, *obršnják*, La — vrsta oruđa za ručno optesi-
vanje oblica, držaka i sl.
ocvĩrak, *-rka*, m. Hr, Mh, O — čvarak, v. *ucvarak*
ofúkmati, *-em*, Hr, O, Pb — ukrasti
õganj, *-gnja*, m. *õganj* — vatra
õkno, sr., *õkno*, *õknu* — prozor, okno, v. *oblok*
okolĩš, m. GS, *okolũr*, O, *okolũš*, La, Po, Ri, *okulũr*, Ža — sijeno koje je
prostrto za sušenje u obliku četvrtaste plohe
õri(j), *-ja*, *õri(h)*, *-ha* — orah
orũzbina, ž. La, Ve — vriježe od tikve, v. *rozga*, *rozgva*
õpšov, m. JS — okvir za vrata ili prozor
otiráč, m. Hr, Mh, O, Pd, Vr — ručnik
õtpřit(i), *-em*, *õtpřiti*, *-em* — otvoriti
ostřva, ž. Hr, Mh, O, Pb — naprava od rašljasta drveta za sušenje sijena

p

páčak, *-čka*, m. Po, *páčak*, Hr, O — papak
páčak, *-čka*, m. Po, *páčka*, ž. Gd, Je, Km, *páčka*, *páčkotina*, ž. Hr, O —
bobica grožđa bez ljuške
pàlenta, ž. Og, Tr, *palènta*, GS, Hr, O — zamašćeni žganci
pãnof, m. Pš, *bãnof*, Og — kolodvor
pantalóne, mn. ž. De, Og, Za — hlače, v. *lače*
pãpučki, mn. m. De, Og — tar što ostaje od kudjelje
pãsat, *-am*, *pasãti*, *-ãm* — proći. *Pasalo je pet vur*.
pasikõvina, ž. — kalina, v. *zimoleza*

pãzder, m. De, La, MS, *pãzdir*, Hu, *přzder*, O, Vr — tar koji ostaje pri obradi lana ili konoplje
pãžulj, m. Be, Hć, Hr, Je, Jk, KK, La, Mb, NM, O, Pb, Pi, Tu, Ve, Vi, Zd, *pãžul*, Ri — grah, v. *gra*
pěčak, -čka, m. JP, Pb, *pěčak*, Hr, O, Vr — obad
pěkana, ž. JS, *pekana*, Ba, GS, Ko, Og — pećnica, v. *čekmeža*, *rolica*
pěljat(i), -am, *peljati*, -âm — voditi, voziti
pikćer, m. Ko — posudica od četvrt litre s ručkom
pišće, -eta, *piščanci*, Bb, *pišće*, *piščanci* (ost.), *piše*, *pišenci* i *pišanci*, Hr, Mh, O, Pb, Pd, Vr — pile, pilići
piljun, m. — 1. kumče, De, Hr, Mh, Km, O, Tr, Za, 2. kobac, jastreb, Og, Tr, *piljúnak*, -nka, m. De — kobac
pípić, m. De — vrsta noža
pivnica, ž. Ba, Og, Tr, *pimnica*, Bb, JK, Po, Ri, *pimnica*, Hr, Km, Mh, O, Pb, Pd, Vr — podrum, v. *zidanica*
plãc, m. — prostor, trg, tržnica
plãhta, *plãfta*, *plãta*, ž. — plahta
plãninka, ž., Og, Pt, *plãnika*, MS, Si, *planika*, Lu — domaćica, v. *gospodinja*
plãvati, -am — plivati
pljěvat, -am, Pi — ojkati, v. *rozgat*
põcik, m. Bb, Ga, GB, Gd, Go, Ke, KK, La, Ne, Pi, Po, Ri, Ro, Si, Šć, Ve, *põcìk*, Ka, LP, O — temeljna greda u drvenjari, prag
põd', m. — 1. pod, 2. vrsta sjenika (s drvenim podom), Bb, De, GS, Km, Po, Ri, Ve
põdoblak, m. De — donje žensko rublje
põjt, *põjti*, *põjdem* — íci. *Kãm põjdeš?*
põk, vezn. — pošto, otkako
põlak, *põlok*, prijedl. — pored
põldan, m. — podne
põldrũžija, ž. Bb — način trgovanja, daje se npr. litra vina za litru i po mošta
põleno, sr. Be, MMP, Pć, Pi, Ri, Ro, *polěno*, Hć, Hr, Je, Jz, Mh, O, Šv, *põlenu*, Po, *põljenu*, Bb — oblica od koje se tešu lući
põndiljak, -ljka, m., *pondiljak*, *pandiljak*, Hr, O, Vr — ponedjeljak
põplon, m. *põplon* — jorgan
potěznica, ž. Tr — srčanica, v. *svora*, *švora*
põtípat se, -ípljem, *potípati se*, -ípljem — skitati se
põvidat, -íjem, *povídati*, -íjem — reći, kazati, obavijestiti
põvríslo, sr. Ga, *povríslo*, Ga, *povríslo*, Be, Go, Hć, Jd, La, LB, Pi, Ri, Zd, *povríslo*, Hr, Hu, LP, O, Ro, *povríslo*, Bb, Km, Po, *povr'íslo*, Gd, *povr'íslo*, Ža, *províslo*, Je, *províslo*, Bo, Hć — povež od slame za vezanje snopova
prãvit, -im, *prãviti*, Hr, Km, O, Po — pričati. *Kěj ti tõ prãvi strĩna?*
prědi, pril., arh. — Hu, Je, v. *prlje*, *prve*
prĩdivak, -vka, m., LB — nadimak, v. *prĩšvarak*, *špicnamet*

pristrešak, -ška, m. Ri, *pristrešak*, Ba, *pristrešak*, Hr, O, Vr, *pristrišak*,
 Jd, JP, *príšterak*, Km — veranda pred starinskom kućom, v. *krap-
 ljet*
prišvarak, -rka, m. Gd, Mi, *prišvarak*, Hr, O, Vr — nadimak, v. *pridivak*
přlj, m. Hr, Hm, Mh, O — lijevča, v. *čepřlj*
přlje, pril. De, Go, JS, La, Pš, Za — prije, v. *predi*, v. *prve*
pröcanja, ž., Ne, *pröcanja*, Jd, O, Pi, Ri — vrsta košare, v. *glavača*
pröč, pril. — dalje, odatle. *Poj proč!* Bb, Jd, O, Šv, *proć*, Og
pröjt, *pröjdem* (ost.), *prëti*, *prëdem*, Hr, Mh, O, Vr — otići
prötvan, m. Jz, Og, Pž, *prötvon*, Hr, Mh, O, Vr, *pröcvan*, La, *pröcvont*,
 Je, *prökman*, Jz — pekva, tepsija, v. *brotvan*
přve, *přvo*, pril., Hr, Mh, O, Vr — prije, v. *predi*, *přlje*
püc, m. Og, Ri, *püc*, Ža — puce, dugme
pukat, *pücem*, *p'ukat*, *pükati* — čupati, vaditi. *Püćemu lán i řipu*.

r

räca, ž. — patka
rândlik, m. Hr, Mh, O, Vr, *rânjik*, Bu, JS, Pš, Ve, *râjngla*, *rânglika*, ž.
 Og — plitki lonac za kuhanje
räk'ta, ž. De — vrba
rânta, ž. Bb — vodoravna prečka u ogradi, v. *tenda*
räpor, m. Og — duplje, puhovo ili vjeveričino gnijezdo
räsulja, ž. Pb — v. *ostrva*
rëcelj, -clja, m. (ost.), *rëcalj*, O — dio drška za kosu
řida, ž. Ve — koprena
řinčica, ž. — naušnica
řistina, ž. Pb — vriština, vrijes
řöglje, mn. ž. — vile
řól, m. *řölica*, ž. Hr, Mh, O, Og — pećnica, v. *pekana*
řözat, -am, KK, NM, *řözgati*, Og — ojkati
řözga, ž. KK, La, Tr, Tu, Ve, *řözgva*, Gd, Je, *řözgva*, Hr, O, Vr — vriježa
 od tikve
řöža, ž. — cvijet
řübača, ž. — košulja
ručevät, -ujem, Hu, Ko — ručati, *řüčevati*, Og — doručkovati
řüđiti, -im, Hr, Hu, Ko, Mh, O, Vr — kruniti kukuruz, v. *ružít*
řüljak, -ljka, m. Ža — polovica oblice ili trupka
řüpat se, -am, Ve — tjerati se. *Prasica se rupa*.
řüpčac, m. *řüpčac*, *řüpčac* — rupčić
řüška, ž. Ba, Bt, De, Ga, Hć, KK, La, Le, MV, Og, Šć, Ve, Zd, *řüška*,
 Be, DM, Hr, Ko, Mh, O, Pi — kruška
řüžit, -im, GS, Si — kruniti kukuruz
řüšnjik, m. JS, VG, *řušnjik*, DM, *řušník*, Og — ručnik, v. *otirač*
řüžit, -im, GS, Si — kruniti kukuruz, v. *ruđiti*
řž, ž. Ri, *řž'lja*, ž. Ke, MS, *řžulja*, Bt, Bu, CeK, De, GS, Je, La, NM, Og,
 Šv, Ve, Vi, Za, Zv — raž, v. *hrž*

- sacérək, -rka*, m. Km, Ru — vrsta ručne košarice
sâd', m. *sadê*, sr. Hr, O, Ri, Zd, *sâde*, Ro, *sadjê*, Bb — voće
sâje, mn. ž. Hr, Je, NM, No, O, Og, Vr — čađ, *sajavica*, ž. r. Og — čađ
sêgli, pril. *sêgli* — svejedno, ipak
sêmblat se, Ko, *sêmblâti se*, O — gurati se naprijed, jatovice kretati
sice, sr. La, O, *sice*, Bo — cjediljka
sîm, *sîmo*, *sîmu*, pril. — ovamo
sîtn'ca, ž. De — rešeto
skâdanj, -dnja, m. Po — vrsta sjenika
skâkat, skâcem, Ba, Br, Šv, *skâkat*, Ko — trčati, v. *teci*, *drčat*
sklâdnja, ž. Je — krstina pšenice, v. *kladnja*
skôblica, ž. De — vrsta teslice za dubljenje korita
slâhko, pril. Bb, *slâfko*, Br, O — jeftino
slîva, ž. — šljiva, *slîvar*, m. *slivâr* — šljivik, voćnjak
smîljka dîtelina, ž. Be, Dm, Vi — vrsta djeteline
snâžit, -im, snâžiti — čistiti
sôjma, ž. Pb — sumnja
sômić, m. La, *sômić*, Ko, La, O — dio tavana uređen za sušenje mesa
sovrâžit, -im, Po — mrziti
splôh, pril. O, Po — uopće, sasvim
splûtva, ž. Ve — kamen za namakanje konoplje
spôk, vezn. Mh — otkako, v. *pok*
spôlum, pril. Hr, Hu, O, Vr — sasvim, dokraja
sřčenka, ž. Og — srčanica, v. *svora*
stânje, sr. Hr, Km, Mh, O, Si — kuća s gospodarskim zgradama
stâp, m. Pš — posuda u kojoj se maslac pravi
stâpi, mn. ž. Hr, O, Vr — svinjska kralješnica
stâpača, ž. GS — dječja dugačka košulja
stêlja, ž. Gb, La, Le, Ne, Og, Ri, St, *stêlja*, Hr, Km, Mh, O, Pb, Vr —
 bujad, *stelnik* m. — bujadara
strîc, m. Hr, Km, Mh, O, Vr — stričak, v. *bodilj*
stûpit se, -im, Po, stûpiti se, Km, O — razumjeti se. *Jâ se vû to ne stû-*
pim.
stûbor, m. Je — ograda od letava
sûoće, sr. JS — kuća s gospodarskim zgradama, v. *stanje*
sûploće, sr. Mh — puteljak među plotovima
suz, suza, prijedl. Be, Gb, GS, Jd, Ne, Ri, St, Tu, Vi, Zd — uz
suvrâžnik, m. Mr, *sûvražnik*, Po — neprijatelj
sûvraštvo, sr. Mr — mržnja, neprijateljstvo
svâla, ž. Km, Li, Pi, Zd — sijeno prostrto za sušenje (obično kao četvrta-
 sta ploha), v. *okolur*
svîdar, -dra, m. Ko, La, LB, Ri, Zd, *svîder*, De, *svîdar*, Hr, O, Vr —
 svrdlo
svôdak, -tka, m. MS, Šć, — žlijeb (žlîb)
svôra, ž. Go, *svôra*, Hr, Ku, LB, Mi, Ve, *stvôra*, Ba, JS, *švôra*, Bb, Jd,
 Ro — srčanica

- š^ñajer, m. Hr, Ke, La, Mi, Og, Ri, Ro — sjenik
 š^ñajtroga, ž. Ža, š^ñajtruga, Bb, CeK, Ga, Je, Ka, Ko, Lu, Ne, Og, Ve —
 tačke, kolica
 š^ñamara, ž. Ke — sjekira, š^ñamarica, ž. De — sjekirica
 š^ñandra, ž. De, Og — ljetna kuhinja
 š^ñapūtika, ž. De — pavitina, v. *sirobat*
 š^ñč^{er}, š^ñč^{era}, Hr, Mh, O, š^ñč^{era}, Gd, La, LP, Pb, Po, Ri, Zd — jučer, v. *čer*
 š^ñč^{apit}(i), -im — zgrabiti, uhvatiti, š^ñčepati
 š^ñč^{ene}, sr. De — pseto (cuce)
 š^ñirôčka, ž. Je, La, O — vrsta sjekire
 š^ñk^{af}, m. Bt, Bu, Je, JS, Ka, O, Pi, Ri — drvena posuda za vodu, v. *ča-*
brica, vrsta badnja za parenje rublja
 š^ñkapⁱⁿ, m. De — donji dio čarape, nogavica na čarapi
 š^ñk^{atula}, š^ñk^{atulja}, ž. — kutija
 š^ñkl^{énok}, -nka, m. Hr, Mh, O — ledenica, v. *strukalj*
 š^ñk^{ôpa}, ž. — ražena slama za krovove ili za vezivanje
 š^ñk^{ôrnja}, ž. VD — čizma
 š^ñk^{ulja}, ž. — rupa
 š^ñkur^{ina}, ž. — sumrak, mrak
 š^ñkv^{ôrac}, -rca, m. JP, Ke, š^ñkv^{ôrac}, Ka, š^ñkv^{ôrac}, Hr, O — čvorak
 š^ñlj^{aka}, ž. Zd. arh. — batina
 š^ñôp, m. Ba, Bu, CeK, Ga, Km, Lu, Pć, Ve — dio krova nad zabatom
 š^ñôpat, -am, Jd — mlatiti
 š^ñpic^{amet}, m. Og — nadimak, v. *prišvarak*
 š^ñp^{ôtat}, -am, š^ñp^{ôtati} — grditi
 š^ñp^{ôret}, ž. — štednjak
 š^ñtac^{un}, m. arh. — dućan
 š^ñt^{anac}, -nca, m. Ve — dio sjenika ili tavana nad stajom (parma)
 š^ñt^{entat}(i), Bo, De, Hć, Ka, Og, š^ñt^{entati}, -am, Jz, Mh, O, Pž — gubiti
 vrijeme. *Delaj, ne štentaj.*
 š^ñt^{erna}, š^ñt^{ernja}, ž. — cisterna
 š^ñt^{ibrica}, ž. Mi — prečka
 š^ñt^{uga}, ž. Ba, Be, De, Mi, NM, La, Og, Šć, Tr, Ve, Za, Zv, š^ñt^{ignja}, Og,
 š^ñt^{inga}, Bb, Hć, Mh, O, Pi, Pš, Ri, Vr — stuba, stepenica
 š^ñt^{ih^äča}, ž. Hr, Km, Mh, O, š^ñt^{ijača}, Ba, La, Zv — lopata kojom se kopa
 š^ñtr^{ak^{eta}}, ž. Ba, Si, Ve, š^ñtr^{ak^{etlin}}, m., Be, Cs, Šć — prostac (u ogradi)
 š^ñtr^{ug^{mac}}, m. Jd, Ro, š^ñtr^{uk^{mac}}, Jd — odlika šumske jagode, v. *truskac*
 š^ñtr^{uka}, ž. Bu, Šć, š^ñtr^{uk^{lja}}, ž. Og — ogrlica, v. *dund, koralde*
 š^ñtr^{uk^{alj}}, -klja, m. Bo, Og — ledenica, v. *šklénok*
 š^ñt^{uk^{nati}}, -em, š^ñt^{uk^{nit}} — potjerati volove natraške (uzvikom *štu!*)
 š^ñul^{jak}, -ljka, m. Šć — svitak vune
 š^ñv^{apit}, -im, Ko — bijeliti (kuću)

šetina, ž., *ščetina*, *ščetina* — čekinja

šünac, -*nc*a, m. Ko — dio čamca, rubac nad čelom, *šünac*, O — dio čamca, pramac, v. *čunac*

t

tâjka, ž. De, O — nabor, vrsta poruba na haljini

tapûn, m. Ko, O — vrsta čepa na buretu

târabe, mn. ž. Ba, Si, Ve — plot, ograda

têč(i), *têcem* (*têčem*, *tečëm*) — teći, trčati

têg^k, m. Ko, Lu, O, Vr — žito, živež

têh, m. arh. Ko, O, Vr — čaj

tênda, ž. DM, Ga, Ka, La, Lu, MS, Ne, O, Og, Pi, Po, Ri, Ne, Vr, Zd, Zg — vodoravna prečka u ogradi

tepâča, ž. Hr, Mh, O — posuda za metenje maslaca

têpenica, ž. Ve — tar koji otpada od rukoveti (pšenice, raži, žita) pri mlaćenju

tîca, ž. — ptica

tîc, m. Tr — kobác, v. *ftićak*, *piľjun*

tlân, m. Bg, Ku, *tnálu*, sr. Po, Ža — drvljanik, v. *knalo*

tmîca, ž. Og — tama, v. *kmica*

tôč, *tôčka*, pril. Hr, O, Ri — malo prijete

tômbolac, -*lca*, m., Jd, Pš, *tombôlac*, Hć, *tambólac*, Hr, O, *tûmbolac*, La, Og, *tumbolac*, Ko — tobolac, vodir

topôrica, ž. Šv, *toporiča*, Ka, La, O, *toporišće*, sr. Je, Jz, Pb, Pž, *toporiše*, Hr, O, Vr, *toporišće*, LP, *tuporiča*, DM, Hć, *tupariča*, Ko, *tuporišše*, Mh — držak (sjekire i sl.)

tôte, pril., Be, Br, De, Hu, Je, JS, KK, Ku, La, Le, Mr, Ne, NM, Og, Pu, Ro, Si, Ve, Vi, *tóte*, Jz, Pb, Pš, Pž, *tûte*, Km, *tutê*, Hr, O, Vr, *túte*, Ru — tu

trahtûr, m. O, *traktûr*, Hr, Km, Mh, O, *tratûr*, Hć, Og, *tretûr*, Ko — lijevak

trâmlik, m. Bb, *trâmnik*, Po — livada, sjenokoša (sinokoša)

trapûtac, -*uca*, m. GS, *trepûtac*, De, *trpûtac*, O — trputac

tîrnka, ž. Br, De, CeK, JS, KK, Pu — košnica, v. *vuliše*

tîrsje, sr. Bb, Po, *tîšće*, Ba, Be, Bo, Ja, Je, JS, Ka, Ke, La, Le, MB, Mr, Ne, Po, Pš, Ro, Tr, Zv, *tîše*, Jd, Po, Pu, Ri, Ža, *tîšje*, GS, *tîšće*, Br, Bs, Ga, JS, Mi, MS, NM, Km, Lu, Šć, *tîše*, DM, Hr, Hu, Km, Ko, Mh, O, Pb, Pž — vinograd

trûskac, m. Si, *trûskac*, Bt, Šć, *trûskan*, Ba, MS, *trûstavac*, -*vca*, Šv — odlika šumske jagode, v. *zajčac*, *šrugmac*

tûkača, ž. De, Og — stupa (stupa)

tûkljač, m., Ri — žuna (žuna)

turînje, sr. Je, *tûrje*, De, *turjê*, Hr, O, Ri — tar

- ūcvarak, -rka, m. Og — čvarak, v. *ocvīrāk*
 ūdbati se, -am, Pb — žaliti se, v. *hubati se*
 ūgarak, -rka, m. Be, KK, ūmorak, De, Og, *vugārak*, Km, *vūgorāk*, Hr,
 Mh, O, Vr — krastavac
 ūjt, ūjdem, Zd, Ri, *vūjti*, *vūjdem*, Hr, Mh, Km, Or, Vr — pobjeći
 ūntorak, -rka, m. De, Og, *ūntrk*, Je, *untrkiklja*, ž. arh. O — podsuknja
 ūvača, ž. *uvāk*, m. — v. *vuhač*
 vādlat(i) se, -am — kladiti se
 vādlat, pril. De, Og, *vāle*, O, Vr, *vālje*, Hr, Mh, O, *vālje*, Ja, Jd, Jz, Lu,
 Pi, Po, Pš, Pž, Ri, St, Ve — odmah
 vākal, -kla, m. De, Km, La, Le, Li, Og, Ri, *vākəl̄j*, Hr, O, Vr, *vaklēnica*,
 Hu — otkos
 vām, vezn. (supr.) Bu, Hr, O, Pt, — nego
 vānjkuš, m. Hr, La, Mh, O, Og, — jastuk
 Vāzam, -zma, m. Og, Ri — *Vūzam*, *Vūzəm*, Hr, Km, O — Uskrs
 vē, pril. Og — sada
 velj̄b, m. Bb — svod, *vēlj̄bati*, -am, Bb — praviti svod
 vēverica, ž. GS — vjeverica, v. *jeverica*, *iverica*
 vēža, ž. Bb, Po — kuhinja
 vīganj, -gnja, m. Og — kovačnica
 vīnta, ž. Ba, Hr, Mh, O — kočnica na zaprežnim kolima
 vīrat, Ko — gaziti vodu do vrata, *virína*, ž. Ko — dubina
 vlāčiti, -im, Hr, O, Vr — drljati, v. *zubatit*
 vlīć(i), *vlīcem*, *vlīčem*, *vlīčēm* — vući (vuć, Bo, Ko)
 vōčar, m. De, *vočār*, Tu — voćnjak, v. *slivar*, *vrt*
 vōjka, ž. Hr, Ka, Km, Mh, O, Vr — uzda
 vōža, ž. Hr, Ka, Km, Mh, O, Vr — manje bure, bačvica
 vr̄ć(i), *vr̄žem*, CeK, Gd, Hr, La, Ne, O, Og, Pb, Po, Pš, Ri, Ro, Ve —
 staviti
 vr̄ē, pril., Hr, O, Km, Po — već (arh.)
 vr̄ēda, O, Po — odmah (arh.)
 vr̄lija, ž. De — vrljika
 vrt, m. — Bt, Jd, Km, La, MV, Po, Ri, Ro, Si, St, Ve, Zd — voćnjak,
 v. *slivar*, *vočar*; *vrtlac*, m. *vrtljac* — vrt
 vr̄ēšcat, -im, Be — grmjeti
 vretenīca, ž. Jz, Pb, Pž — plastić sijena
 vūčinj, m. Og — tkalački stan, v. *krōsna*
vugārak, *vūgorāk*, v. *ugarak*
 vūhač, m. Pš, *vūhača*, ž. Pš, *vuhāk*, m. Gd, Ne, Pi, Ro, Zd, *vūvača*, Ba,
 Bt, JS, La, MS, Pt, Ve, *vōča*, Bu, La, *vōča*, Ga, Pt, *uvāča*, Ka, *uvāk*,
 DM, Ko — drvena posuda za vodu, v. *čabrica*, *škaf*
 vulīše, sr. Hr, O, Vr — košnica, v. *trnka*
 vūzal, -zla, m. *vūzəl* — uzao

Z

zábít(i), -im, Hr, O, Pš — zaboraviti
zabûnac, -nca, m. Ba, Ve — starinski prsluk
zâdel, m. Hr, O, Pš — zabat
zâjac, -jca, m. Bb, Ka, Po, Ri, Vo, *zâjæc*, Hr, O — zec (zêc, Ve)
zâjčæc, m. Hr, O — odlika šumske jagode, v. *štrugmac*
zaklënît(i), -em, *zaklenâti* — zaključati
zamêrkati, -am, Hr, Je, O, Ri — zapamtiti
zaprît(i), -em — zatvoriti
zêti, *zêmem* i *zâmem* — uzeti
zgeđit, -im, Ko — zgnječiti
zglîhat(i), -am, Hr, O, Ri — izjednačiti, izravnati
zîdanica, ž. Bb, Mr, Po, Ri — podrum, v. *pimnica*
zîmolêza, ž. O — kalina
zmîrum, pril. Hr, Km, O — neprestano
zrêce, sr. Go, Po, *zréce*, Hr, O — zjenica (gledalce, O)
zûbatit, -im, NM, Si — drljati, v. *vlačiti*
zûljačka, ž. Og — ljuljačka (nihâljkica, icâljkica)
zûpci, mn. m. *zûpci*, *z°ûpci*, *zûbaçe*, ž. — grablje

Ž

žâckat, -am, Ko, Ri, *žâkcat*, JS, Le, Pć, *žučkâti*, Hr, O, *žôčkâti*, Pb — škakljati
žâga, ž. *žâga* — pila, *žâganica*, ž. Je, Og — daska, *žâgat(i)*, O, Tr — piliti
žâvlâ, ž. Ko — kornjača
ždrôkat(i) -am — Hr, Ko, O — gutati
žîbnjâk, m. Ko — crijep žlijebnjak
žîto, sr. — proso
žlîba, ž. Le, O — dubodolina
žlêmpati, -am, Hr, Mh, O, *žljêmpat*, Ko, augm. pejor. — piti, mnogo piti
žmâhan-hna, -hno, Ri, *žmâan*, Ko, *žmâhæn*, O — ukusan, tečan
žrđ', ž. MS, Og, Tr, *žrđina*, ž. Tr, Za, *žrt*, Hr, Mh, O — lemez, drvo kojim se učvršćuje voz sijena ili slame
žûfak, -fka, -fko, *žûfæk*, *žûk* — gorak
žûjica, ž. Og — hladetina, ost. ladetina
žûpa, ž. Hr, Ka, Km, Ko, Mh, O, Pb — juha
žûtica, ž. Jd — vuga
žvêplo, sr. Hr, O, *žeplo*, Ko — sumpor

²⁶ Podaci o čakavsko-kajkavskom govoru Ogulina skupljeni su u ovim dijelovima toga grada: Bukovica i Lomost (istok), Podvrh i Žegar (sjever), Kalci i Prapuće (jug) i u ovim prigradskim selima: Garani, Puškarići, Salopek-Selo, Turkovići. Vučići.

TUMAČ KRATICA U RJEČNIKU I NA KARTI

Između Kupe i Žumberka

ČD	— Čunkova Draga	Pd	— Podbrežje
GBG	— Grandički Brig	Pž	— Prekrižje
Jz	— Jezerine	Šk	— Škaljevica
LP	— Lović Prekriški	Vr	— Vrhovac
MD	— Medvenova Draga	Zl	— Zaluka
Pb	— Pribić		

U luku rijeke Kupe

Bb	— Bubnjari (s Donjim i Gornjim Bukovcem)	Ne	— Netretić
Bg	— Bogojevci (kod Kunića)	O	— Ozalj
GP	— Gornje Pokuplje	Pi	— Piščetke
Gd	— Grdun	Po	— Polje (Jurovski Brod, Jurovo, Mišinci, Mala i Velika Paka, Zaluka, Pravutina, Ertić, Sračak)
Hr	— Hrašće	Ri	— Ribnik
Jd	— Jadrići	Ro	— Rosopajnik (Lonjari, Planina, Juratovci)
Jk	— Jakovci	Ru	— Rujevo
Ju	— Jugovac	St	— Stative
Km	— Kamanje	Str	— Stranica (Ribnik)
Ku	— Kunići		
LD	— Ladešić Draga		
Mr	— Mržljaki		

Karlovački pokupski kut

DM	— Donje Mekušje (kod Vodostaja)	Hu	— Husje (kod Kobilića)
DP	— Donje Pokuplje	Ko	— Kobilić
Gc	— Gradac	Mh	— MahiENO
		Vo	— Vodostaj

Karlovački koransko-kupski kut

Go	— Goljaki (kod Turna)	Ka	— Kamensko
GM	— Gornje Mekušje	Tu	— Turan (Karlovac)

Između Dobre i Mrežnice

Bl	— Belavić	Li	— Lipa
DG	— Duga Gora	Šv	— Švarča Velika i Mala
DR	— Duga Resa	Zd	— Zadobarje
Je	— Jelsa Velika i Mala	Zg	— Zagrad (pod Dubovcem)
GS	— Generalski Stol	Zv	— Zvečaj Donji i Gornji
Le	— Lešće (Toplice)		

Mrežničko-koranski trokut

Ba	— Barilović	CS	— Carevo Selo (kod Barilovića)
Be	— Belaj	Ga	— Galovići
Br	— Brest	JS	— Jankovo Selište
Bt	— Bošt (Duga Resa)	KK	— Križ Koranski
Bu	— Bukovlje Donje i Gornje	Ke	— Kejići
CeK	— Cerovac Koranski	La	— Ladvenjak

LB — Leskovac Barlovički
Lu — Lučica
MB — Mrežnički Brig (Duga Resa)
Mi — Mihalić-Selo (kod Galovića)
MMP — Mrežničko Mrzlo Polje (Des-
no i Lijevo)
MS — Mateško Selo
NM — Novaki Mrežnički

Pé — Pećurkovo Brdo (kod Duge
Rese)
Pt — Petrunić-Selo
Pv — Podvožić
Si — Siča
Šć — Šćulac (kod Barilovića)
Ve — Velemerić Donji i Gornji
Vi — Vinica Belajska

Između Kupe i srednje Dobre

Bo — Bosiljevo
Bs — Bosanci
Gb — Grabrk
Ja — Jančani
JP — Jarče Polje
Ng — Novigrad

Pš — Prilišće Donje, Gornje i Sred-
nje
Pu — Podumol
So — Soline
VG — Vukova Gorica

Ogulinsko područje

De — Desmerice
Og — Ogulin
Tr — Trošmarija

Za — Zagorje
(ost.) — ostali, sva sela koja nisu po-
sebno navedena